

Univerzita Palackého v Olomouci

Filozofická fakulta

Katedra historie

**Padesátileté úsilí o výstavbu kaple
v Crhově u Šumperka
(1884 – 1936)**

Bakalářská diplomová práce

Vypracovala: Kateřina Švédová

Vedoucí práce: Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D.

Olomouc 2013

Prohlášení:

Tímto čestně prohlašuji, že jsem předkládanou práci vypracovala zcela samostatně. Všechny zdroje, prameny a literaturu, které jsem při psaní používala nebo z nich čerpala, v práci řádně cituji s uvedením odkazu na příslušný zdroj.

V Crhově dne:

Kateřina Švédová

Poděkování:

Na tomto místě děkuji v první řadě vedoucí mé práce, Mgr. Janě Opletové, Ph.D., především za pochopení, vstřícnost, ochotu, vysoce odborné a profesionální vedení při psaní této práce. Děkuji jí také upřímně za cenné rady a připomínky, bez kterých by práce nevznikla. Dále děkuji panu Stanislavu Suchánkovi, faráři ze Štítů, který mi umožnil nahlédnout do štítecké farní kroniky. Poděkování patří i ochotným pracovnícům ze Státního okresního archivu v Šumperku, jakož i pracovníkům Zemského archivu Opava; pobočka Olomouc. A závěrem děkuji i své rodině a nejbližším, za jejich trpělivost, pomocnou ruku a veliké pochopení.

Obsah

1. Úvod	3
2. Prameny	4
2.1 Zemský archiv Opava – Státní okresní archiv Šumperk.....	5
2.1.1 Farní úřad Štítý (1691 – 1973).....	5
2.1.2 Děkaný úřad Štítý (1669 – 1988).....	7
2.1.3 Archiv obce Crhov (1823 – 1945).....	7
2.2 Zemský archiv Opava – pobočka Olomouc.....	8
2.2.1 Arcibiskupství Olomouc (1144 – 1980).....	8
2.2.2 Arcibiskupská konzistoř Olomouc (1452 – 1950).....	8
2.3 Římskokatolická farnost Štítý.....	9
2.4 Materiály v soukromém držení.....	10
3. Náboženská situace v posledních desetiletích 19.století a počátky snah o výstavbu vlastní kaple	11
3.1 Antonín Cyril Stojan a jeho působení ve farnosti Štítý v roce 1876.....	12
3.2 Crhov v 80 letech 19.století a zrod myšlenky na stavbu kaple.....	14
3.3 Plány na stavbu.....	17
3.4 Finanční situace a zrod fondu na postavení kaple v Crhově.....	18
4. Zrod Jednoty sv. Cyrila a Methoda v Crhově a oživení snah o stavbu kaple	21
5. Obnovení Jednoty sv. Cyrila a Methoda a stavba vlastní kaple	25
5.1 První kroky v roce 1931.....	25
5.2 Stavba kaple v letech 1935 - 1936.....	26
5.2.1 Žádost o obnovení Jednoty (úřední postu a rozbor stanov), ustavující schůze.....	27
5.2.2 Přípravy na položení základního kamene kaple sv. Cyrila a Metoděje..	27
5.2.3 Slavnost svěcení základního kamene.....	34
5.2.4 Další průběh stavby.....	36
5.2.5 Slavnost svěcení kaple kanovníkem Knappem.....	39

5.2.6 Kolaudace.....	40
5.3 Financování stavby kaple.....	41
5.3.1 Celkové náklady.....	41
5.3.2 Příspěvky členů Jednoty, půjčky a dary.....	41
5.4 Epilog v letech 1937 – 1938.....	43
6. Závěr.....	44
7.Anotace.....	46
8.Seznam použitých pramenů a literatury.....	47
9. Seznam příloh.....	50
10. Resumé.....	52
11. Přílohy.....	53

1. Úvod

Severomoravský Crhov, jehož jméno je odvozeno z osobního jména „Crha“ nebo „Cyril“, je svérázná horská vesnice, jejíž dnešní katastr má výměru 457 hektarů. Jedná se o část národnostního koridoru mezi českými oblastmi Zábřežska a Lanškrounska.¹ Poprvé se jméno obce vyskytuje v listinách z roku 1358 a následně z roku 1481. V tomto roce prodal Albrecht starší ze Šternberka Janu z Dalčic deskový statek Šilperk² i s příslušenstvím, v němž je jmenován i Crhov. Od této doby sdíleli crhovští poddaní osudy s těmi šilperskými.³

Po zrušení patrimoniální správy se Crhov stal součástí obvodu okresního soudu v Šilperku a hejtmanství v Zábřehu. Jelikož se chudé obyvatelstvo, především rolníci, nedokázali uživit pouze z kamenitých polí, začali s domácí výrobou různých předmětů, hlavně dřevěného nářadí, nitěných knoflíků a také kartáčových prkének.⁴ Na konci druhé světové války zde bylo aktivní protinacistické partyzánské hnutí, které se podílelo i na ozbrojeném střetnutí s ustupujícími Němci, při kterém tři partyzáni zahynuli. Událost se odehrála dne 7. května 1945.⁵ Zemědělské družstvo se zde rodilo od padesátých let, avšak pod velkým nátlakem a nemělo naději na větší úspěch. A právě proto bylo v roce 1964 začleněno do komplexu Státního statku ve Štítěch. Nakonec byla do té doby samostatná obec Crhov, roku 1976 připojena ke Štítům jako místní část a zůstalo tomu tak do současnosti.⁶

Tato práce se pokouší objasnit důležitou kapitolu z dějin této malé obce. Obec ve druhé polovině 19. století postavila školu, v roce 1932 hasičskou zbrojnicí⁷ a jako třetí společné dílo vesnické komunity, která byla a dodnes je katolická, byla stavba vlastní kaple. Její příběh

¹ Viz. MELZER, Miloš – SCHULZ, Jindřich a kol.: Vlastivěda šumperského okresu. Šumperk, 1993, s. 219.

² Schildberg je německý výraz pro Štíty. Šilperk je pak počestěnou variantou tohoto německého jména, která se užívala až do roku 1949, kdy byl Šilperk přejmenován na Štíty. Definitivní úřední změnu názvu přinesl Věstník ministerstva vnitra dne 5. července 1949 na straně 182. Dostupné na WWW: <http://www.stity.cz/index.php?ID=8>

³ BŘEZINA, Jan: Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848. Ostrava, 1963, s. 135.

⁴ Viz. MELZER, Miloš – SCHULZ, Jindřich a kol.: Vlastivěda šumperského okresu. Šumperk, 1993, s. 219.

⁵ Tamtéž.

⁶ Tamtéž.

⁷ Dostupné na WWW: <http://crhov.blog.cz/0808/hasicstvo-zbrojnice>.

odráží významné události regionálního i neregionálního charakteru od 80. let 19. století, kdy se poprvé objevuje myšlenka na její vybudování, až do sklonku existence první republiky, kdy byla skutečně vybudována, vybavena a posvěcena.

2. Prameny

Prameny k dějinám stavby crhovské kaple je možno hledat v Zemském archivu Opava - Státním okresním archivu v Šumperku, ve fondech Archiv obce Crhov, Farní úřad Štítý a Děkanský úřad Štítý. Pamětní kniha farnosti Štítý je stále v držení Římskokatolické farnosti Štítý a důležité dokumenty vycházející z činnosti Jednoty sv. Cyrila a Metoděje jsou v soukromých rukou.⁸ Tento materiál, rozsahem nevelký, avšak pro dějiny stavby zásadní, je nezpracován, stejně jako fondy Farního a Děkanského úřadu ve Štítech.

Naopak k pramenům z olomoucké pobočky zemského archivu jsou zpracovány základní inventární pomůcky, takže je možné se v nich vcelku dobře orientovat, alespoň pokud se tematického zaměření týče. I badatelsky jsou zcela přístupné. Jediným omezením, s nímž jsem se při shromažďování podkladů k práci setkala, byla nutnost vyžádat si od olomouckého arcibiskupství souhlas k fotografování jejich pramenů deponovaných v olomoucké pobočce Zemského archivu v Opavě.

Všechny materiály, s nimiž jsem měla možnost pracovat, byly velice dobře zachované, až na občasná drobná poškození papíru. Vzhledem k časovému rozmezí konce 19. století a první poloviny 20. století byla převážná většina písemností v německém či latinském jazyce. Německá skupina písemností byla navíc psána kurentním typem písma. Němčina i latina je do roku 1918 převážně jazykem státních a církevních úřadů. Materiály v soukromém držení či kronika obce jsou psány výhradně česky, protože Crhov byl vždy ryze českou vesnicí. Stejně

⁸ Jedná se o pramenný materiál, jenž je přibližně časově ohraničen léty 1931 – 1937 a patří potomkům předsedy v té době fungující „Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově.“ tj. Jana Švédy. Nyní v držení autorky.

tak je česky psaná i korespondence a další písemnosti, kolující mezi crhovskými občany a ostatními institucemi.

2.1 Zemský archiv Opava – Státní okresní archiv Šumperk

2.1.1 Farní úřad Štítý (1691 – 1973)

Výše zmíněný fond Farního úřadu Štítý je veden jako nezpracovaný, nicméně byl již u původce uspořádán podle tzv. Khonova pořádacího systému a rozdělen do 12 skupin. Podle tohoto členění z konce 19. století je také víceméně uložen a to jak úřední knihy, tak také spisy.⁹ Finanční situace fondu pro stavbu kaple v Crhově se pak týkají následující knihy – kniha č. 67 (roční účet farního úřadu ve Štítech z let 1886 – 1897) mapující první roky nově zavedené položky v ročních účtech fary ve Štítech, kterou je možno chápat jako samostatný účet crhovské kaple. Tato položka se poprvé připomíná v roce 1889 a je obsažena již ve všech ročních účtech až do konce knihy, tj. do roku 1897.

Dalším pokračování ročních účtů je pak kniha č. 70, bohužel vedená až od roku 1918 do roku 1933. Ve fondu Farního úřadu Štítý se pak dochovaly také pokladní deníky, časově ohraničený léty 1889 až 1912, přičemž pokladní deník za rok 1892 chybí a rok 1893 zůstal z neznámých důvodů nevyplněn. Tyto pokladní deníky jsou vedeny v knihách číslo 89 až 93.

Mezi spisy tohoto fondu, z nichž měl větší význam pro zpracování informací především karton č. 1, 7 a 8, se pak nacházejí pramenné materiály různé povahy. V kartonu 1 byla složka s nápisem „Crhov kaple“ s původní signaturou If. Zde se nacházela korespondence s olomouckým arcibiskupstvím a konsistoří týkající se pozemků a stavby kaple z 80. let 19. století včetně plánů. Dále zde byla žádost o povolení stavby zvoničky v Crhově z roku 1744.

⁹ Díky pochopení pracovníků Státního okresního archivu v Šumperku jsem tento fond, čítající 3. 37 bm mohla projít postupně celý.

V kartonu 7 byla signaturou IVc¹⁰ opatřena složka s nápisem „Testamenty apod.“ Ve složce se mimojiné nacházel text z roku 1856 sepsaný pro pamětní knihu, ve kterém se píše o štítecké farnosti: „*jsou zde přifařeny Bukovice se školou (Bukowitz), Crhov se školou (Cerhof) 45 minut cesty do kostela vzdálený. Roku 1854 se vyčlenily Heroltice. Počet duší je 3 940 katolíků (německé i české řeči), 3 protestanti a 1 Žid, 490 školních dětí.*“¹¹ O dějinách farnosti se dozvídáme, že je roku 1350 doložena s tím, že patří šternberskému děkanátu. Po obnovení katolické duchovní správy roku 1624 jsou vcelku podrobné dějiny štítecké farnosti dovedeny do doby, kdy text vznikl. V kartonu 8, jenž je opatřen signaturou Vc, je uloženo několik dokumentů, v časovém rozmezí let 1864 až 1946, mezi nimiž se nachází povolení arcibiskupské konzistoře z roku 1864 a jedná se o fakultu k posvěcení kamenného kříže v Crhově. Z ledna až července 1935 pak pocházejí dokumenty, týkající se obnovení Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově, změnu jejich stanov, schválení stavby kaple z 1. července 1935 a povolení sloužit mše v nově postavené a vysvěcené kapli z 21. října 1936 od olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana. Z roku 1937 se pak dochovalo svědectví o vykonaném svěcení křížové cesty, které podal Josef Zatloukal, vikář kapucínského kláštera v Olomouci ze dne 14. února 1937. Nejmladší dokument vztahující se k Crhovu v kartonu 8 je obsažen ve složce vizitačních nálezů se signaturou V f. Zde nalezneme vizitační protokol z 5. srpna 1946, v němž je zmíněn starý zvyk křtít nemluvňata v místní kapli a nikoliv ve farním kostele ve Štítech.

¹⁰ Jedná se o chybné zařazení dokumentu, materiály pro pamětní knihu by měly mít signaturu VI i.

¹¹ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 7, sign.: 4c – Testamenty apod.: Text z roku 1856 sepsaný pro pamětní knihu, stručně pojednávající o dějinách štítecké farnosti.

2.1.2 Děkanský úřad Štíty (1669 – 1988)

Štítecký děkan byl prostředníkem mezi olomouckým arcibiskupem (resp. konzistoří) a duchovními v obvodu svého děkanátu. Nemusel jím být vždy farář ve Štítech, ale jakýkoliv správce fary na území štíteckého děkanátu. I když bylo možné očekávat, že korespondence ohledně crhovské kaple bude i ve fondu Děkanského úřadu Štíty, nebylo tomu tak, pravděpodobně proto, že v dané době byl štítecký farář a děkan jedna a táž osoba. Dotazy, které konzistoři adresoval, nebyly tedy zprostředkovány děkanským úřadem a nenacházejí se v jeho fondu.¹² I tento fond je nezpracován, byl však po svém převzetí rozdělen a orientace je v něm možná díky stručným registům psaným na kartonech. I zde jsem díky pochopení správců fondu mohla celý fond projít v úplnosti.

2.1.3 Archiv obce Crhov (1823 – 1945)

Z fondu Archiv obce Crhov byla pro tuto práci nejdůležitější obecní kronika, kterou v době stavby kaple psal místní řídící učitel, Ferdinand Nimmrichter,¹³ který do Crhova přišel roku 1930. Kroniku vedl až do roku 1940 a podařilo se mu doplnit retrospektivní zápisy již od roku 1887.

Náboženský život v Crhově je v obecní kronice zmíněn pouze ve veliké stručnosti. Celkově je zastoupen pouze zmínkou o stavbě kaple, která však pokrývá sotva jednu stránku kroniky. Samotným kronikářem je to vysvětlováno tak, že mu nebyly od „Jednoty sv. Cyrila a Metoděje“ poskytnuty podrobnější materiály a podklady pro kronikářský zápis: „*Jinak se*

¹² I tento fond je nezpracován, byl však po svém převzetí rozdělen a orientace je v něm možná díky stručným registům psaným na kartonech. I zde jsem, kvůli nakonec zcela nenaplněnému očekávání, prošla celý fond čítající 2.94 bm díky pochopení správce fondu.

¹³ Ferdinand Nimmrichter se narodil dne 22. března 1906 v nedaleké obci Hoštejn, pak navštěvoval měšťanskou školu v Zábřehu a učitelský ústav v Olomouci. Poté působil na menšinových školách v Dolních Marklovicích a v Bohumíně. Po výkonu vojenské služby byl jmenován učitelem v Cotkytli a Kolšově. Zde působil nepřetržitě šest let až do roku 1936, kdy se stal řídícím učitelem v Hartíkově. Avšak již po roce hartíkovského působení si Nimmrichter zažádal o opět uvolněné místo crhovského učitele, které bylo po odchodu Jaroslava Nerudy do Hnojic prázdné. Jeho žádosti bylo vyhověno a tak se Ferdinand Nimmrichter vrací do Crhova v roce 1937. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Archiv obce Crhov, inv. č. 2a – Kronika obce Crhov z let 1887 – 1968, s. 24 – 25.

*pisatel obšírněji nerozepisuje, protože mu nebyly zapůjčeny zmíněnou Jednotou jejich protokoly a tím postrádal jediných a nejlepších pramenů.*¹⁴ V tomto citátu, ale i při jiných příležitostech se zdá, že vztah řídicího učitele Nimmrichtera k celé aktivitě byl poněkud kritický.

2.2 Zemský archiv Opava - pobočka Olomouc

2.2.1 Arcibiskupství Olomouc (1144 – 1980)

V rámci tohoto fondu je možné zmínit pouze protokol z generální vizitace ve Štítech z 10. července 1896, který jediný zmiňuje problematiku stran crhovské kaple. Protokol arcibiskupa Theodora Khona se nachází mezi protokoly z vizitací děkanátu Štíty. Více informací se nepodařilo dohledat, pravděpodobně proto, že veškeré záležitosti ohledně crhovské kaple vyřizovala arcibiskupská konzistoř v Olomouci.

2.2.2 Arcibiskupská konzistoř Olomouc (1452 – 1950)

V kartonu 4805 tohoto fondu je možné nalézt žádost crhovského starosty Antonína Švédy o vystavění kaple dne 5. listopadu 1887, která byla dne 10. listopadu 1887 potvrzena i štíteckým farářem Janem Čižmářem. Je zde také zařazena žádost od představenstva obce Crhov, podepsaná starostou Josefem Šulou a prvním radním Josefem Burianem, datovaná ke dni 26. března 1894, v níž žádají olomouckou arcibiskupskou konzistoř o povolení k převodu kapitálu na stavbu crhovské kaple na opravu chrámu ve Štítech, který vyhořel. Na ni navazuje korespondence mezi olomouckou arcibiskupskou konzistoří a farním úřadem Štíty, který měl potvrdit pravdivost žádosti o převodu kapitálu. Ta byla napsána v rozmezí od 4. dubna 1894 do 6. dubna 1894. Fond olomoucké arcibiskupské konzistoře obsahuje ještě také karton 563 – Svěcení kostelů a kaplí, ale v něm se žádné další informace k crhovské kapli nenacházejí.

¹⁴ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Archiv obce Crhov, inv. č.: 2a – Kronika obce Crhov z let 1887 – 1968, s. 23.

2.3 Římskokatolická farnost Štítý

Pamětní kniha štítecké farnosti je stále uložena u svého původce a nebyla deponována do Státního okresního archivu. První zápisy zachycující léta 1690-1770 byly zaspány po založení knihy roku 1788 retrospektivně. Farnost Štítý byla až do roku 1945 na rozdíl do Crhova německá, takže zápisy jsou vedeny latinsky a německy do konce 2. světové války. Pamětní kniha se do dnešních dob dochovala ve výborném stavu, text je dobře čitelný a kniha jako taková není vůbec poškozena.

Pro tuto práci je pak klíčový především záznam,¹⁵ kde je napsáno: „*Stojan Anton nominávit 5. Augusti 1876 bis 3. Septembrii 1876.*“¹⁶ Je to údaj o působení A. C. Stojana v tehdy šilperské farnosti s přesným časovým vymezením. Ovšem je pozoruhodné, že se toto časové ohraničení v kronice neshoduje zcela přesně se sekundární literaturou, která pojednává o Stojanově štíteckém působení.¹⁷ Dalším důležitým zápisem je pak německy psaný zápis pocházející z roku 1935,¹⁸ zmiňující jednak odkaz arcibiskupa Antonína Stojana a jednak vznik kaple v Crhově.¹⁹ Crhovská kaple je zmíněna ještě i roku 1963, během kterého se vybudovala u kaple sakristie a jejíž stavba je v pamětnici podrobně zmapována.²⁰

¹⁵ Viz příloha č. 1

¹⁶ Římskokatolická farnost Štítý. Pamětní kniha z let 1690 – 2005, s. 48.

¹⁷ Autorská dvojice Pavel Marek a Jiří Hanuš uvádí na s. 125 své publikace „Osobnost v církvi a politice“, že Antonín Cyril Stojan působil ve Štítech až do 7. září roku 1876, což je však v rozporu se zápisem ve farní kronice i s údaji v knize Zdeňka Libosvara, který na s. 20 své publikace „Arcibiskup Stojan: život a dílo“ píše, že dne 7. září 1876 již Stojan nastoupil na své nové působiště v Příboře.

¹⁸ Římskokatolická farnost Štítý. Pamětní kniha z let 1690-2005, s. 101-102. Pisatelem pamětnice i místním farářem a děkanem v jedné osobě byl tehdy Josef Prokeš. Ten se narodil roku 1871 v Moravském Frýdlantu a na kněze byl vysvěcen v roce 1893. V době jeho působení v šilperské farnosti žilo v Crhově přibližně 446 katolíků, 9 protestantů, ale žádní Židé. Viz. *Catalogus venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis anno reparatae Salutis 1931. Olomucii 1930*, s. 121 – 122.

¹⁹ Římskokatolická farnost Štítý. Pamětní kniha z let 1690 – 2005, s. 101.

²⁰ Římskokatolická farnost Štítý. Pamětní kniha z let 1690 – 2005, s. 106 – 107.

2.4 Materiály v soukromém držení

V tomto případě se jedná o písemnou pozůstalost crhovského rodáka, rolníka Jana Švédy, který byl ve 30. letech 20. století předsedou zmíněné „Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově“ a právě díky této skutečnosti se veškerá dokumentace, týkající se činnosti Jednoty, zachovala Švédovým potomkům jako dědictví. Jsou zde zahrnuty především oběžníky, které pomáhají především zrekonstruovat události z roku 1936, prezenční listiny, protokoly ze schůzí – schůze výboru jsou číslovány dle těchto zachovalých protokolů, kterých se dochovalo celkem dvanáct, a to výhradně za rok 1935. Dále korespondence, pokladní kniha Jednoty, různé žádosti a povolení. Nechybí zde však ani slavnostní proslovy, sepsané při příležitosti slavnosti položení základního kamene, jakož i svěcení samotné kaple a také podrobné programy těchto slavností, schválené příslušnými úřady.

3. Náboženská situace v Crhově v posledních desetiletích 19. století a počátky snah o výstavbu vlastní kaple

Crhov, který se v letech 1869-1950 nacházel v okrese Zábřeh, čítal ve druhé polovině 19. století necelých 600 obyvatel a přibližně 100 domů.²¹ V raném novověku byl přiřazen ke katolické farnosti Štítý, která byla obnovena v roce 1624.²² Ve štíteckém farním archivu se nachází také žádost rychtáře, konšelů a celé obce crhovské²³ „o milostivé povolení a dožádání k zjednání nového zvonku pro obec.“ Obec se zavázala „*takový zvonek budoucně vždycky v paměti a opatrnosti míti a kdyby pak na něm někdy něco scházelo, to všechno zasej náležitě spravovati*“ a prohlásila, že jej „*toliko k zvonění na klekání a naproti povětrí*“ potřebuje. Jedná se o první společné úsilí obce o pořízení prostředku, sloužícího k modlitbě (klekáním se rozumělo zvonění ráno, v poledne a večer, při němž všichni pokleklí k modlitbě Angelus Domini). Jednalo se tak o první stavbu, kterou obec pořídila pro společně prožívání víry.

Další drobné stavby – tzv. polní kříže vznikaly na konci 19. a počátkem 20. století. První z těchto křížů byl na základě svolení konzistoře požehnán 1864,²⁴ druhý, postavený díky rychtáři Aloisu Joklíkovi pochází z roku 1908.²⁵ Tyto kříže však byly budovány díky zájmu a nákladům jednotlivců, společným dílem obecní komunity měla být až kaple, jejíž vybudování bylo plánováno již od 80. let 19. století.

²¹ Blíže Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970. Počet obyvatel a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972 a abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850 – 1970. Praha 1978.

²² Blíže BŘEZINA, Jan: Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848. Ostrava, 1963, s. 369.

²³ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple. Žádost rychtáře, konšelů a celé crhovské obce z roku 1744 o povolení ke zbudování zvonice v obci.

²⁴ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 8, sign.: V c – Fakulta olomoucké arcibiskupské konzistoře č. j. 4996 ze dne 3. srpna 1864 k posvěcení kamenného kříže v Crhově.

²⁵ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 8, sign.: I d – Věnovací list kříže Joklíkova v Crhově. Věnovací listina Aloise Joklíka č. j. 13005 ze dne 25. srpna 1908 na kapitál 40 korun pro Farní úřad v Šilperku na zachování kříže, který dal Alois Joklík postavit na svém pozemku.

V době tzv. druhé konfesionalizace v 80. letech 19. století²⁶ se objevuje snaha postavit vlastní kapli, zasvěcenou sv. Cyrilu a Metoději. Zamýšlené zasvěcení nepřekvapí v době, která krátce před tím si připomínala tisíc let od příchodu obou věrozvěstů na Velkou Moravu (1863) a tisíc let od smrti sv. Cyrila (1869) a sv. Metoděje (1885) a je výrazným přihlášením obce k vlastenecké a cyrilometodějské tradici. V této souvislosti lze připomenout také působení velkého propagátora této idey Antonína Cyrila Stojana na kaplanském místě ve Štíttech. Významná postava budoucího olomouckého arcibiskupa tak mohla stát na počátku iniciativy stavby crhovské kaple, ale zasáhla do ní i později, kdy stále oddalovaná stavba odráží důležité hospodářské a politické události.

3.1 Antonín Cyril Stojan a jeho působení ve farnosti Štítý v roce 1876

Antonín Stojan, který později přijal biřmovací jméno Cyril podle slovanského věrozvěsta, se narodil 22. května 1851 v Beňově na Přerovsku a hned druhý den byl pokřtěn v kostele v Horní Moštěnici. Po absolvování obecné školy v Beňově a studiích na piaristických gymnáziích ve Staré Vodě, Příboře a Kroměříži podal Antonín Cyril Stojan přihlášku do olomouckého kněžského semináře, kam byl měsíc po složení maturitní zkoušky (18. července 1872) také přijat. Vliv na jeho rozhodnutí mělo nepochybně rodinné zázemí, studium na piaristických školách a také zážitky z pruskorakouské války v roce 1866 a epidemie cholery, která ji provázela. Již v době svých příborských studií se Antonín Cyril Stojan projevoval jako český vlastenec – například aktivní účastí na činnosti České besedy.²⁷

Spolkové činnosti zůstal věrný i při studiích v semináři. Stal se předsedou jednoty bohoslovců Velehrad, která podporovala zakládání jazykově českých farních knihoven pro

²⁶ Blíže NEŠPOR, Zdeněk: Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18. a 19. století. Ústí nad Labem, 2006.

²⁷ MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří: Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. Brno 2006, s. 123.

věřící.²⁸ Studium v semináři bylo spojeno také se složením zkoušek pro učitele na obecných školách a s jednoletou vojenskou službou. Přes všechny studijní povinnosti a veřejnou angažovanost se podařilo Antonínu Cyrilu Stojanovi dokončit studium semináře v krátké době a již 5. července 1876 na svátek sv. Cyrila a Metoděje byl Bedřichem kardinálem Fürstenbergem vysvěcen na kněze. První mši pak sloužil v rodném Beňově v neděli 9. července 1876. I tato primice měla cyrilometodějský ráz.

Jeho prvním působištěm po vysvěcení se, podle rozhodnutí arcibiskupské konzistoře v Olomouci, mělo stát malé městečko Šilperk (nyní Štítý) u Zábřeha na severní Moravě.²⁹ Veškeré dostupné prameny i sekundární literatura³⁰ se v rámci této problematiky Stojanova působení ve Štítých shodují především v jednom bodě – jeho působení zde bylo opravdu pouze „přechodné“. Antonín C. Stojan pobýval v severomoravském Šilperku pouze jeden měsíc (od 5. srpna do 3. nebo 7. září 1876), avšak i přes tuto krátkou dobu se jeho osobnost zapsala do paměti všech místních občanů, i v tom bylo kouzlo a jedinečnost Stojanovy osobnosti. Jak uvádí ve své publikaci autorská dvojice Pavel Marek a Jiří Hanuš,³¹ „Do farnosti vtrhl jako uragán, sršel energií člověka plného nadšení a ideálů, projevoval se jako drtivá většina těch, kteří vstupují po ukončení studií do praxe a nejsou ještě zasaženi realitou života.“ Tehdy pětadvacetiletý Antonín Cyril Stojan odsloužil v šilperském kostele hned 6. srpna svoji první „hrubou“ mši a dne 15. srpna zde měl první – německé – kázání během poutě.³²

²⁸K památnému dni úmrtí sv. Cyrila 14. února 1875 poslal Stojan společně se svými spolupracovníky na Velehrad více než 120 knih a zároveň oznámil velehradskému děkanovi Vykydalovi, že zde tzv. „Jednota Velehrad“ jejímž předsedou Antonín Stojan byl, zakládá farní knihovnu. Blíže LIBOSVÁR, Zdeněk: Arcibiskup Stojan: život a dílo. Brno 1995, s. 14.

²⁹Tamtéž, s. 18.

³⁰ Blíže MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří: Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. Brno 2006, s. 125. LIBOSVÁR, Zdeněk: Arcibiskup Stojan: život a dílo. Brno 1995, s. 19. OLŠR, Josef: Služebník Boží Antonín Cyril Stojan – olomoucký arcibiskup. Řím 1966, s. 5. POSPÍŠIL, Zdeněk: Sluha Boží Antonín Cyril Stojan: k 70. výročí jeho smrti. Olomouc 1993, s. 7.

³¹ Blíže MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří: Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. Brno 2006, s. 125 – 126.

³² LIBOSVÁR, Zdeněk: Arcibiskup Stojan: život a dílo. Brno 1995, s. 19.

Necelý týden na to se však Antonín Stojan dozvěděl, že je přeložen na nové působiště do města Příbora. Na jeho místo byl ustanoven jeho spolužák ze studií, Jan Mlčoch. Avšak onen jeden měsíc roku 1876 nebyl Stojanovou poslední návštěvou městečka Šilperk, v roce 1922 (tedy pouhý rok před svou smrtí) zde totiž A. C. Stojan biřmoval, tehdy již z pozice olomouckého arcibiskupa, kterým byl jmenován 10. března 1921.³³

Mezitím byl ovšem Antonín Cyril Stojan kooperátorem v Příboře a Veřovicích, administrátorem ve Svébohově, farářem v Dražovicích, proboštem v Kroměříži a olomouckým kanovníkem a kapitulním vikářem. Významná byla také jeho politická kariéra – v roce 1897 byl zvolen poslancem říšského sněmu ve Vídni a roku 1900 se stal i poslancem moravského zemského sněmu. V této funkci pomáhal mnohým lidem, farnostem i spolkům radou, praktickou pomocí i finančním přispěním, jak se to projevilo i v případě stavby crhovské školy a kaple. Až do své smrti dne 29. září 1923 rozvíjel velehradskou myšlenku – ještě jako drnovický farář dosáhl schválení Apoštolátu sv. Cyrila a Metoděje a později inicioval slavné velehradské sjezdy.

3.2 Crhov v 80. letech 19. století a zrod myšlenky na stavbu kaple

Deset let po krátkém kaplanském působení Antonína Cyrila Stojana ve Štítech bylo v obci Crhov, která byla součástí štítecké farnosti, přibližně 400 obyvatel, kteří se – na rozdíl od obyvatel Štítů – hlásili k české národnosti. Jak uvádí obecní kronika: „*Crhov jest politická obec čítající 85 čísel se 396 obyvateli národnosti české. Leží po pravém břehu říčky Březné při malém potoku Dolském, který pod Crhov směrem jižním do Březné ústí.*“³⁴ Většina obyvatel se živila polním hospodářstvím, přičemž se v obci nacházelo deset selských statků, např. statek Joklíkův, Valentův, Bartošův, Švédův, Šulův či Königův. Mnoho lidí, především

³³ Tamtéž, s. 19 - 20.

³⁴ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Archiv obce Crhov, inventární číslo 2a – Kronika obce Crhov z let 1887 – 1968. Zápis kronikáře z roku 1930, s. 3.

žen, našlo obživu v nedaleké Hyblově přádelně, muži pak bývali nejčastěji zaměstnáni na pile u Königů. Vzhledem k tomu, že výdělek mužů ani žen nebyl nějak velký, pohyboval se přibližně kolem 40 až 80 korun týdně, udržel se v obci i domácí průmysl – obšívání knoflíků.³⁵

Jak dále uvádí obecní kronikář, musely i děti hlavně v zimním období dlouhé hodiny vypomáhat, aby za týden rodina sehnala alespoň 20 korun. Citují: „*Ovšem i tyto peníze jsou často jediným výdělkem mnoha rodin. V letním období se zase zaměstnávají chudí lidé v selských statcích při sklizni za stravu a 6 Kč denně.*“³⁶ Dětská práce v Crhově bývala ve své době často kritizována ostatními pozorovateli, kterým vadilo i zanedbávání školní docházky dětí: „*Od dávných dob až do roku 1864 byl Crhov přiškolen k sousední obci Cotkytli. Poněvadž však byla školní docházka v zimě velmi obtížná, najala si obec sama učitele, který v některém prázdném domě či véměně vyučoval. [...] Učitel bydlel v učírně, vybíral si sobotáles a rolníci mu sázeli brambory.*“³⁷

V průběhu let 1888 až 1889 byla v Crhově vystavěna nová školní budova. Rozpočet na ni činil 10 000 zlatých, přičemž částku 3 500 zlatých daroval výbor Ústřední matice školské v Praze, dalších 4000 zlatých bylo vybráno jako dary od soukromníků, obcí a českých spolků. Zbylých 2500 zlatých zaplatila obec. Obecní kronika připomíná: „*Duší celého tohoto podniku byl p. Stojan, pozdější olomoucký arcibiskup.*“³⁸

V souvislosti se stavbou nové školy se poprvé objevuje i zpráva, že chce obec vystavět vlastní kapli. Zpráva o jednání ze dne 5. srpna 1884, zapsaná štíteckém farářem Janem

³⁵ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Archiv obce Crhov, inventární číslo 2a – Kronika obce Crhov z let 1887 – 1968, s. 3. Tuto informaci potvrzuje ve své vlastivědné publikaci o šumperském okresu také autorská dvojice Miloš Melzer a Jindřich Schulz.

³⁶ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Archiv obce Crhov, inventární číslo 2a – Kronika obce Crhov z let 1887 – 1968, s. 7.

³⁷ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Archiv obce Crhov, inventární číslo 2a – Kronika obce Crhov z let 1887 – 1968, s. 8.

³⁸ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Archiv obce Crhov, inventární číslo 2a – Kronika obce Crhov z let 1887 – 1968, s. 9.

Čižmářem o den později³⁹ zmiňuje snahu o umístění školní zahrady na jiném pozemku. Na původně zvoleném místě totiž má stát crhovská kaple.

V této souvislosti nepříliš překvapí i neochota crhovských obyvatel přispívat 20% na opravu štíteckého kostela, kterou zmiňuje list faráře ze Štítů Jana Čižmáře ze dne 20. října 1885 dochovaný ve farním archivu⁴⁰ a určený arcibiskupské konzistoři.

Ze dne 5. listopadu 1887 pochází žádost starosty Antonína Švédy určená arcibiskupské konzistoři, v níž jménem obce žádá o povolení vystavět kapli: *„V Crhově farnosti šilperské musíme stavěti školu. Při stavbě té hodláme též postaviti kapli, ke cti a chvále sv. Cyrilla a Methoda a sv. Šimona a Judy; v níž by se mohlo odbyvati křesťanské cvičení a odpolední pobožnost; neboť doposud vše toto odbyvati musíme v hospodě. I prosíme v úctě nejhlubší o milostivé povolení! Prozatím hodláme vše ku stavbě schystati.* Kromě starosty se k žádosti s krátkým doporučujícím dodatkem připojil i farář ve Štítech Jan Čižmář, který s datem 10. listopadu 1887 žádost podstoupil konzistoři.⁴¹

Již o šest dní později je datována odpověď konzistoře.⁴² Dne 16. listopadu 1887 byl Arcibiskupskou konzistoří v Olomouci sepsán dopis, určený faráři ve Štítech, kde schvaluje záměr crhovských obyvatel a stanoví pět podmínek pro realizaci stavby: 1) Stavební plán musí schválit olomoucký arcibiskup. 2) Pozemek musí být získán legitimním způsobem. 3) Souhlas ke stavbě musí dát i politické úřady. 4) Je zapotřebí, aby pozemek, na němž bude

³⁹ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 1, sign.: 1f – Crhov kaple: Přípis štíteckého faráře Jana Čižmáře o umístění školní zahrady na pozemcích č. p. 3 kvůli stavbě kostela.

⁴⁰ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4805, sign.: G3 – Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí: Crhov (farnost Šilperk): Originál listu faráře ze Štítů Jana Čižmáře z 20. října 1884 určený Arcibiskupské konzistoři v Olomouci. Dále Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 1, sign.: 1f – Crhov kaple: Koncept stejného dopisu.

⁴¹ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart. 4805, sign.: G3 – Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí: Crhov (farnost Šilperk): Žádost obce Crhov ze dne 5. listopadu 1887 s č. j. 12248 určená arcibiskupské konzistoři v Olomouci.

⁴² Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple: Originál odpovědi Arcibiskupské konzistoře v Olomouci na žádost obce Crhov o stavbu vlastní kaple ze dne 16. listopadu 1887 č. j. 12248 určená faráři ve Štítech. Dále: Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart.: 4805, sign.: G3 – Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí: Crhov (farnost Šilperk): Koncept stejné odpovědi.

kaple stát, byl zapsán v pozemkových knihách jako majetek samotné kaple. 5) Pokud budou obyvatelé chtít, aby byly v kapli slouženy mše svaté, je třeba respektovat nařízení konsistoře z roku 1872. Zatímco odpověď konsistoře splňuje veškerá očekávání, na žádosti starosty Antonína Švédy překvapí zamýšlené zasvěcení kaple sv. Cyrilu a Metoději a sv. Šimonu a Judovi. Tato benedikce, k níž se ani štítecký farář ani konzistoř blíže nevyjadřuje, se objevuje v tomto dokumentu poprvé a naposledy. Všechny další dokumenty mluví o zasvěcení jen slovanským věrozvěstům a druhou dvojici apoštolů pomíjí.

3.3 Plány na stavbu kaple

Věta starosty Antonína Švédy ze žádosti o povolení kaple určená konsistoři, totiž že obec *hodlá vše ku stavbě schystati* se neukázala lichou. Ve farním archivu se dochoval plán, signovaný stavitelem Janem Kunčarem⁴³ a datovaný v Zábřehu 23. dubna 1888.⁴⁴ Zachycuje čtyři půdorysy budoucí kaple – v úrovni základů, přízemí, kůru a půdorys trémové střešní konstrukce. Jedná se o konzervativní a obvyklý půdorys s obdélnou lodí se třemi dveřmi v průčelí, z nichž prostřední měly být zdůrazněny vystupujícím portálem. Nad ním projektant vztyčil věž na čtvercovém půdorysu, která nikterak nevystupovala z hmoty štítu. Na štít navazovala střecha, zatímco druhá strana lodi a presbytář měly mít valbové ukončení.

V prostoru vstupu byl plánován dřevěný kůr nesený dvěma zděnými sloupy, na něž byl přístup točitým schodištěm vybudovaným v obdélné zděné prostoře na epištolní straně kaple. Dřevěné schodiště tak mělo obíhat ústřední obdélný prostor vymezený dvěma dřevěnými kůly, mezi nimiž byl průhled. Kůr měly osvětlovat tři okna nade dveřmi a dvě

⁴³ Jednalo se o firmu, která působila také v Litovli

<http://www.pivovaryolomoucka.estranky.cz/clanky/pravovarecne-domy-v-litovli-2.html>, ze dne 12. srpna 2013) a stavěla například osmitřídní školu v Bludově (<http://www.bludov.cz/O-Bludove/Pametihodnosti-obce-Bludov/Mestanska-skola.html> ze dne 12. srpna 2013)

⁴⁴ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 1, sign.: I f – Crhov kaple: Nákras ku stavbě kaple v Crhově, signovaný stavitelem Janem Kunčarem v Zábřehu 23. dubna 1888. V pravém horním rohu záznam o komisionelním jednání z 28. dubna 1888 včetně podpisu c.k. okresního hejtmana

menší okénka po stranách lodi. Kromě nich by boční stěny kaple byly prolomeny ještě dvojicí rozměrných oken na každé straně, jejich podoba však není na základě půdorysů jasná. Naproti průčelí se k lodi připojoval obdélný presbytář, jehož podlaha byla v prostoru vítězného oblouku zvednuta třemi schody. V presbytáři většinu prostoru zabíral oltář, v lodi bylo plánováno deset lavic na každé straně, které měly sahat až ke zdi.

Podle kolků a přípisů tento plán byl předložen ke komisionálnímu jednání v Crhově dne 28. dubna 1888, o jeho výsledcích však nejsme z dochovaného materiálu informováni. Zdá se však, že mohl být schválen, crhovská obec však stála před zcela jinou otázkou – kde vzít na plánovanou stavbu dostatek finančních prostředků.

3.4 Finanční situace a zdroj fondu na postavení kaple v Crhově

Díky přijetí odkazu Josefa Žalmana, který zemřel 1. října 1888 a který složil sto zlatých na postavení kaple v Crhově, jakož i na další kostely v okolí⁴⁵ se v ročních účtech šilperské farnosti objevuje nová položka: „Fondu postavení kaple v Crhově“ v roce 1889, kde byly evidovány veškeré dary, ať už od jednotlivců nebo celých podniků.⁴⁶ Předtím se se samostatným účtem pro crhovskou kapli nesetkáváme. Kromě Žalmanova příspěvku 100 zlatých spadá do roku 1889 také příspěvek od Elizabethy (Alžběty) Fabiánkové, která věnovala tomuto fondu celkem 19 zlatých a 89 krejcarů.⁴⁷

Díky odkazu Josefa Žalmana bylo možné koupit v roce 1889 státní obligaci s číslem 155 878 v hodnotě 100 zlatých. Dlouhá léta zůstával fond téměř beze změny. Mezi příjmy nalezneme pouze pravidelně se zvyšující úroky, v položce výdajů je první rok zaznamenán výdaj na notáře a pořízení kolků, v následujících letech se objevují daně. V letech 1890 až

⁴⁵ Tisíc zlatých na drozdovský kostel a 219 zlatých 9 krejcarů na štítecký kostel.

⁴⁶ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kniha 67 – Roční účty z let 1886-1897. Účet z roku 1889.

⁴⁷ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kniha 67 – Roční účty z let 1886 – 1897. Účet z roku 1889.

1893 jsou mezi příjmy zmiňovány úroky z obligace a žádné výdaje. V roce 1894 je situace téměř stejná, pouze s tím rozdílem, že výdaji byly revize účtu za 10 krejcarů a další výdaje v hodnotě 15 korun. Roky 1896 a 1897 jsou opět beze změn. Tím končí účty této knihy, tedy v této době dosáhla hotovost na stavbu kaple celkem 173 korun a 40 haléřů.⁴⁸

Mezeru v ročních účtech, která zahrnuje léta 1898 – 1917 mohou alespoň částečně zacelit údaje z pokladních deníků zachovaných pro léta 1891 – 1912. V pokladním deníku pro rok 1891⁴⁹ je zmiňována pokuta fondu, zaplacená ve prospěch fondu crhovským občanem Františkem Valentou. Zdá se, že i pokuta jako zdroj příjmů byla ojedinělá – stejně jako dary. Z neúplných pokladních deníků následujícího desetiletí vyplývá, že jediný dar přibyl v roce 1907. Jednalo se o příspěvek Anny Burianové ve výši 4 korun.⁵⁰ Společně s úroky tak fond pro postavení kaple v Crhově kolem roku 1910 přesáhl částku dvou set korun.⁵¹

Je zřejmé, že myšlenka na postavení kaple již mezi crhovskými obyvateli nerezonovala tak, jako na konci 80. let 19. století. Drobný nadační kapitál přibýval velmi zvolna jen díky úrokům, další drobné příjmy se objevovaly výjimečně. Svědectví o tom výmluvně podává žádost, kterou arcibiskupské konsistoři podal crhovský starosta Josef Šula a první radní Josef Burian. Tato žádost byla sepsána dne 26. března 1894: „*Poněvadž ale obec crhovská má na kapli složenou nějakou částku peněz, jednání státní obligace čís. 155 878 od 1. února 1889 100 zl.; věnovanou na kapli v Crhově [...] Poněvadž ale Jejich Milostí je jim povědomo, že nám chrám Páně Boží v Šilperku shořel před několika lety, poněvadž ale tam patříme [...] a ted' máme platit obec crhovská na opravu toho zhořelého chrámu Páně do Šilperka 1172 zl. Pak taky se v naší obci stavěla II třídni budova školní. A sme eště velkou*

⁴⁸ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kniha 67 – Roční účty z let 1886 – 1897. Účet z roku 1897.

⁴⁹ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kniha 90 – Pokladní deník pro rok 1891. Příjmy z roku 1891.

⁵⁰ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kniha 93 – Pokladní deník z let 1899 – 1912. Příjmy z roku 1907.

⁵¹ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kniha 93 – Pokladní deník z let 1899 – 1912. V roce 1912 ke skončení knihy byl stav účtu 200 K 87 h.

částku na ňu dlužíme. Poněvadž ale obec crhovská je docela chudobnou [...] ale vejdělek žádný ten chudý lid u nás nemá, tak jsme tady u nás v té největší nouzi a bídě postaveni a všeci do celé chudoby. Tak bysme laskavě prosili crhovský představenstvo i s našima chudobnýma občanama s poníženou a laskavou prosbou, by Nejdůstojnější Arcibiskupská Konzistoř v Olomouci by byli tak laskavi a ty jmenovaný částky peněz nám, těm chudobným občanům se povolilo na příspěvek platu účtem chrám Páně Boží do Šilperka.⁵² Žádost doporučil i štítecký děkan a farář Ondřej Horotvička, dne 6. dubna 1894: „Žádost crhovská zakládá se zcela na pravdě. Tak mnoho jim platiti přináleží na obnovení chrámu Božího a fary. K tomu neměla obec tato podíl svůj pojištěny. Před ohněm šilperským počala stavěti 2 třídní školu, ač velikou částku na ni vyprosila, předce ještě mnoho jí platiti jest až dosud. Obec tato hornatá v pravdě velice nuzná jest.“⁵³ Konzistoř na svém zasedání dne 4. dubna 1894 argumentaci přijala,⁵⁴ avšak znejistila ji ustanoveními kanonického práva, podle nichž má být poslední vůle zůstavitele (v tomto případě Josefa Žalmana) plně respektována. Poslední argument byl důležitý pro arcibiskupa Theodora Khona, který se rozhodl použití nadačního kapitálu na splacení povinného příspěvku na opravu kostela ve Štítech nepovolit.⁵⁵

Událost měla dohru o dva roky později, kdy 10.července 1896 při generální vizitaci štítecké farnosti se arcibiskup Theodor Kohn výslovně obrátil na zástupce crhovské obce a ptal se na jejich přání a stížnosti. Ti se s jeho rozhodnutím nepochybně smířili (200 zl z fondu

⁵² Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart.: 4805, sign.: G3 – Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí: Crhov (farnost Šilperk): Žádost obce Crhov ze dne 26. března 1894 č. j. 5443 určená Arcibiskupské konzistoři stran povolení převodu kapitálu na stavbu kaple v Crhově na opravu kostela ve Štítech.

⁵³ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart.: 4805, sign.: G3 – Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí: Crhov (farnost Šilperk): Dobrozdání faráře ze Štítů Ondřeje Hrotovičky ze dne 6. dubna 1894 č. j. 5443 určené Arcibiskupské konzistoři v Olomouci.

⁵⁴ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart.: 4805, sign.: G3 – Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí: Crhov (farnost Šilperk): Záznam ze zasedání Arcibiskupské konzistoře v Olomouci ze dne 4. dubna 1894 č. j. 5443 stran žádosti obce Crhov.

⁵⁵ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc, kart.: 4805, sign.: G3 – Stavby, přestavby a opravy filiálních kostelů a kaplí: Crhov (farnost Šilperk): Rozhodnutí olomouckého arcibiskupa Theodora Khona nepovolit použití nadačního kapitálu na splacení povinného příspěvku na opravu kostela ve Štítech.

bylo při chybějící částce 1172 zl přece jen zanedbatelná část), neboť prohlásili, že jsou spokojeni a žádná přání nemají. Arcibiskup však na situaci nezapomněl a crhovským doporučil založení spolku pro zřízení kaple.⁵⁶

K založení spolku nedošlo. Zdá se, že určitá nespokojenost crhovských obyvatel s přiřazením k jazykově převážně německé farnosti ve Štítech dostala novou, finančně jednodušší formu. Svědčí o tom dopis určený arcibiskupské konzistoři z 26. března 1905, v němž Crhov žádal o úlevy při povinnosti platit varhaníka ze šilperské farnosti a také požadoval český zpěv při mši svaté o nedělích, ve kterých se konalo české kázání. Konzistoř sice žádost uznala, avšak vysvětlila, že není možné jim vyhovět a radila crhovským farníkům, aby odešli do farnosti v nedaleké obci Jedlí.⁵⁷ Tyto zmínky dokazují to, že i na tak malém územním prostoru, který Crhov a Šilperk zahrnoval, doutnaly národnostní spory, které právě v roce 1905 našly svou odezvu i v tzv. Moravském vyrovnání.⁵⁸

4. Zrod Jednoty sv. Cyrilla a Methoda v Crhově a oživení snah o stavbu kaple

Neutěšená situace stagnujícího účtu fondu na stavbu crhovské kaple se proměňuje na jaře 1911. V pokladním deníku z tohoto roku se začínají objevovat výnosy ze sbírek při

⁵⁶ „Seine fürsterzbischöfliche Gnaden fragen speciell die Vertretung der Gemeinde Crhov über die eventuellen Wünsche und Beschwerden Die Gemeinde ist zufrieden und hat keine besonderen Wünsche. Seine fürsterzbischöfliche Gnaden empfehlen der Gemeinde die Gründung eines Vereines zur Errichtung einer Kapelle.“ Zemský archiv Opava, pobočka Olomouc, fond: Arcibiskupství Olomouc, kart. 1210, sign.: V17 – Děkanství Štítý 1896 – 1934. Protokol z generální vizitace ve Štítech ze dne 10. července 1896.

⁵⁷ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 1, sign.: 1f – Crhov kaple: Odpověď Arcibiskupské konzistoře Olomouc na dopis od obce Crhov ze dne 26. března 1905, v níž sice uznává žádost crhovské obce o zproštění povinnosti platit varhaníka ze štítecké farnosti, ale vysvětluje, že není možné jí vyhovět.

⁵⁸ Jednalo se o řešení česko-německých národnostních sporů v rámci Moravy. Tento problém zde byl vyřešen tzv. Moravským paktem/Moravským vyrovnáním z 16. - 22. listopadu 1905 na zemském sněmu, který znamenal vytvoření národně volebního katastru i rozdělení školství. Počet poslanců v zemském sněmu se zvýšil ze 100 na 151. Tuto kompromisní dohodu o česko-německém národnostním smíru stvrdil dne 27. listopadu 1905 i císař František Josef I. Blíže RAMEŠ, Václav: *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha 2005, s. 283 – 284.

svatbách a pohřbech. Dochované prameny neumožňují určit, co způsobilo náhlé vzkříšení myšlenky vybudovat crhovskou kapli. Mohla za tím stát iniciativa někoho z místních obyvatel, podpora místního duchovního správce či naopak zhoršení vztahu mezi crhovskými a jejich šilperskou duchovní správou. Jisté je, že se mezi příjmy pokladního deníku neobjevují jen dobrovolné sbírky obyvatel, ale také ofěry, tedy sbírky spojené s nějakou pobožností.

Sbírky a ofěry za rok 1911		
Datum:	Událost:	Částka:
30.května	Svatba Vojtěcha Ryznara a Anny Valentové	10 K
6.června	Svatba Františka Odstrčila	2 K
7.června	Pohřeb Jana Valenty	17 K 45 h
1.srpna	Svatba Valenty a Fabiánkové	3 K
16.září	Svatba Josefa Pospíšila	1 K 30 h
27.září	Pohřeb dítěte Havlenova	1 K 28 h
1.října	Dar dobrodince pátera Stanislava	5 K
23.října	Ofěra	3 K 24 h
5.listopadu	Pohřeb Suchomelové	8 K 94 h
7.listopadu	Svatba Ferdinanda Havleny	5 K
25.listopadu	Pohřeb Jana Joklíka	15 K 17 h
	Celkem vybráno:	72 K 38 h

Sbírky a ofěry za rok 1912		
16.ledna	Svatba Valenty	1 K 42 h
6.února	Svatba Švédy a Koubkové	60 K
20.února	Pohřeb Antonína Čermáka	7 K 61 h
7.března	Pohřeb Antonína Valenty	1 K 96 h
20.března	Pohřeb Emila Valenty	4 K 6 h
30.března	Pohřeb Ignáce Bílého	7 K 66 h
březen	Pohřeb Valentové	1 K 42 h
28.října	Ofěra při české mši crhovských	3 K 42 h
28.října	Dar důstojného pána pátera Hrubého z Nákla	2 K
5.listopadu	Pohřeb Jana Pospíšila	7 K 65 h
12.listopadu	Pohřeb Jana Bartoše	7 K
17.listopadu	Dar mládenců a pan z Crhova	3 K
17.listopadu	Dar Michala Štorka z Cotkytle	2 K
26.prosince	Pohřeb Marie Suchomelové	8 K 10 h
26.prosince	Členské příspěvky Jednoty sv. Cyrila a Metoděje	32 K 80 h
31.prosince	Členské příspěvky Jednoty sv. Cyrila a Metoděje	21 K 32 h
	Celkem vybráno:	171 K 96 h

V následujícím roce 1912 se finanční prostředky získávaly obdobnými způsoby, přičemž zajímavé jsou především dvě položky: první z nich, datována ke dni 6. února, je položka týkající se daru dvakrát 30 korun u příležitosti svatby Jana Švédy⁵⁹ a Josefy Koubkové, kdy otec ženichův (Antonín Švéda) i otec nevěstin darovali každý právě tuto částku. Druhou zajímavou položkou je ta, která spadá k 17. listopadu – jedná se o dar „Mládenců a pan z Crhova“ ve výši 3 koruny.⁶⁰ Zatímco v roce 1911 převažovaly dary získané na svatbách, o rok později se setkáváme hlavně se záznamy o darech, získaných na pohřbech. Dne 26. prosince 1912 se již objevují také členské příspěvky „Jednoty sv. Cyrila a

⁵⁹ Jedná se o onoho Jana Švédu, jehož potomci mají v soukromém držení materiály, využívané při psaní této práce.

⁶⁰ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kniha 93 – Pokladní deník za léta 1899 – 1912.

Metoděje“ ve výši 32 korun a 80 haléřů. A na konci tohoto roku (1912) jsou opět evidovány členské příspěvky, v celkové výši 21 korun a 32 haléřů.⁶¹

Dne 6. prosince 1911 se sešla valná hromada crhovských občanů, kteří ještě nebyli členy, ale chtěli podpořit myšlenku na vybudování kaple. Jež se rozhodli založit Jednotu sv. Cyrila a Metoděje v Crhově, tedy spolek podobný jiným spolkům tohoto jména, které byly zaměřeny na postavení či obnovu kostelů či na získání vlastní duchovní správy. Jejich úsilí podpořil Antonín Cyril Stojan, v té době poslanec Říšské rady.⁶² Antonín Cyril Stojan již dříve připravil a nechal vytisknout formulář stanov, které po upřesnění a doplnění o název „*Jednota sv. Cyrilla a Methoda v Crhově u Šilperka*“ a účel jednoty: „*Zříditi veřejnou kapli pro katolíky v Crhově*“ užívala nově založená organizace jako směrnici pro svou činnost i pro ohlášení na místodržitelství podle ustanovení spolkového zákona. V případě ustanovující schůze crhovské Jednoty byly tyto stanovy podepsány farářem ze Štítů Janem Abendrothem, představeným a také poslancem Antonínem Cyrilem Stojanem. Ten je 8. prosince 1911 předal na c. k. moravské zemské místodržitelství, které je o čtyři dny později 12. prosince 1911 schválilo.⁶³ Protože se jednalo o de facto církevní spolek, obdobnou žádost o schválení

⁶¹ Období od srpna 1908 do dubna 1918 představuje bezesporu vrchol všeho snažení a počínání Antonína Cyrila Stojana, které se koncentrovalo na tři základní oblasti a jednou z nich bylo rozvíjení cyrilometodějského a mariánského kultu. Jeho aktivity do počátku 20. let 20. století představují dodnes vrchol veškerého počínání, které bylo pro rozvoj cyrilometodějské tradice u nás uskutečněno. V letech 1885 až 1892 vytvořil s pílí sobě vlastní „Apoštolát sv. Cyrila a Metoděje.“ Jednalo se o misijní spolek, který šířil myšlenku jednoty a pospolitosti všech Slovanů ve víře v rámci celého slovanského světa. Sídlem spolku se stal Stojanův tolik oblíbený Velehrad. Blíže MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří: Osobnost v církvi a politice. Čeští a slovenští křesťané ve 20. století. Brno, 2006, s. 129.

⁶² Na moravský Velehrad, dílnu moravského katolicismu, přijížděly různé výrazné osobnosti katolického světa z Evropy, které následně šířily či informovaly o cílech Stojanova hnutí. Tyto cíle se postupně prohlubovaly a od počátku 20. století pozorujeme doplnění velehradského vědeckého programu, jenž obsahoval teologické a organizační studium problematiky unionismu. Ty následně vyústily v zorganizování tří mezinárodních unionistických sjezdů (1907, 1909 a 1911). Tamtéž.

⁶³ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítů, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple: Schválení Stanov Jednoty sv. Cyrilla a Methoda z roku 1911 č. j. 89124 C. k. moravským zemským místodržitelstvím v Brně.

adresovala Jednota i olomouckému ordináři. Arcibiskupská konzistoř s činností spolku vyslovila souhlas dne 29. prosince 1911.⁶⁴

Stanovy této Jednoty⁶⁵ jsou rozepsány do 16 paragrafů, z nichž se každý zabývá určitými oblastmi spolkového života crhovské Jednoty. Jako nejzajímavější a nejdůležitější se jeví následující paragrafy: §1. „*Účelem jednoty jest: zříditi veřejnou kapli pro katolíky v Crhově.*“⁶⁶ §2. říká, že veškeré dosavadní úpisy, členské příspěvky, sbírky, dary a odkazy jsou jedinými prostředky jednoty. §3. je výčtem práv a povinností členů: „*Údem anebo členem může se státi každá osoba katolického náboženství přihláškou u předsednictva jednoty. [...] Každý člen má právo: Účastniti se valných hromad, podávati návrhy výboru i valné hromadě, jakož i hlasovati, voliti a volenu býti do výboru a nahlížeti do protokolů výborových. Členové do 21. roku a ženského pohlaví nezúčastňují se ani voleb ve valných hromadách ani správy spolkové.*“⁶⁷ §5. určuje za dočasného protektora šilperského faráře, dosazeného bez voleb. §15. říká, že pokud by byl spolek rozpuštěn, veškeré jeho jmění na stavbu kaple se musí odevzdat příslušnému farnímu úřadu do správy.

Slibně se rozvíjející činnost jednoty přerušila první světová válka a přestala vyvíjet jakoukoliv činnost.

5. Obnovení Jednoty sv. Cyrilla a Methoda a stavba vlastní kaple

5.1 První kroky v roce 1931

Obdobně jako došlo v roce 1911 k vzkríšení zájmu o stavbu kaple, což se projevilo nárůstem finančních prostředků a založením Jednoty sv. Cyrila a Methoda v Crhově, můžeme

⁶⁴ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple: Schválení žádosti Jednoty sv. Cyrilla a Methoda z roku 1911 o uznání činnosti jednoty Arcibiskupskou konzistoří ze dne 29. prosince 1911, č. j. 18901.

⁶⁵ Stanovy byly vydané v Kroměříži, tiskem Jindřicha Slováka. Viz příloha č. 3.

⁶⁶ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: 1f – Crhov kaple: Stanovy Jednoty sv. Cyrilla a Methoda z roku 1911.

⁶⁷ Tamtéž.

o dvacet let později v pramenech rozpoznat opětovné probuzení zájmu crhovských o několikrát odloženou stavbu. Stejně jako v roce 1911 i v roce 1931 je obtížné hledat inspirátora zmíněného oživení. Zatímco v roce 1911 je možné zvažovat roli Antonína Cyrila Stojana, o dvacet let později je nutné hledat mezi obyvateli obce. Veškeré snažení je možné odvíjet od pozvánky s datem 26. února 1931, určené všem crhovským katolíkům, zvoucí je na 1. března 1931 do sálu místního hostince: „*V neděli t.j. 1.března o 3.hod. odpoledne svolávají jse všichni katolíci naší obce do sálu p. Františka Šuly za příčinou jednání stran kaple.*“⁶⁸ Na prezenční listině, která se z této schůze dochovala, je celkem 60 podpisů všech zúčastněných.⁶⁹

O čtyři měsíce později, 1. června 1931 byl již vyhotoven seznam členů znovuobnovené „Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově,“ doplněný o 21 podpisů.⁷⁰

Avšak byť se mohlo na začátku zdát, že nová kaple bude brzy sloužit svému účelu, trvalo ještě dlouhých pět let, než bylo zažádáno o povolení k jejímu svěcení. Důvody proč taková prodleva nastala, zůstanou již zřejmě neobjasněny. Jako nejpravděpodobnější se může jevit ta skutečnost, že doba 30. let 20. století koresponduje především s celosvětovou hospodářskou krizí, s níž se musely potýkat nejenom státy, ale dopadala tíživě i na venkovské obyvatelstvo.

5.2 Stavba kaple v letech 1935 - 1936

Rok 1935 byl pro všechny katolíky, propagující cyrilometodějskou tradici na Moravě, velice významný. Uplynulo totiž právě 1050 let od smrti sv. Metoděje. I to byl

⁶⁸ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Pozvání ze dne 26. 2. 1931.

⁶⁹ Jednání se zúčastnily i tři ženy, a to sice Anna Jurásková, Marie Valentová a Terezie Joklíková Tamtéž.

⁷⁰ Zde již byli sami muži. Je pravděpodobné, že mohli být i spřízněni, podle shody v přijetí. Jednalo se o místní rolníky a starostu obce, kterým byl v dané době Jan Švéda. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Seznam členů Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově ze dne 1. 6. 1931.

pravděpodobně jeden ze zásadních impulsů, který ve svém důsledku vedl k postavení kaple v Crhově. Tento rok byl, co se počínů a událostí týče, pro kapli velice důležitý.

5.2.1 Žádost o obnovení Jednoty (úřední postup a rozbor stanov), ustavující schůze

Podle prvního z dochovaných protokolů,⁷¹ který ještě nebyl opatřen pořadovým číslem, byly v lednu 1935 podepsány tzv. Obnovené stanovy Jednoty sv. Cyrila a Metoděje. Ze zástupců se zde objevují jména Jana Koubka, Františka Šuly, Jana Švédy, Antonína Švestky a Petra Königa, jedná se tedy o výbor Jednoty. Jan Švéda zastával v dané době funkci obecního starosty a zároveň také funkci předsedy Jednoty. Petru Königovi zase patřila crhovská pila.⁷² Všichni podepsaní byli rolníci katolického vyznání.

Na začátku měsíce února, konkrétně 4. února 1935, se konala schůze občanů stran stavby kaple v Crhově u předsedy Jednoty Jana Švédy. Na ní bylo ujednáno, aby se stavba provedla na pozemku, jehož vlastníkem byl Jan Švéda a který se nacházel před školou. Vlastník byl toto místo, které všichni viděli jako nejvhodnější ochoten odprodat za cenu 5 Kč za 1m² přičemž si odvezl i ornici z budoucího pozemku. Další výlohy spojené s převodem majetku měla hradit Jednota sv. Cyrila a Methoda se sídlem v Crhově.⁷³

5.2.2 Přípravy na položení základního kamene kaple sv. Cyrila a Metoděje

Kupní smlouva byla sepsána, úředně ověřena a odsouhlasena příslušnými úřady i prodávajícími dodatečně dne 27. března 1938. Podle jejího znění byl pozemek o celkové výměře 350 m² s parcelním číslem 315/1 odkoupen Jednotou sv. Cyrila a Metoděje v Crhově

⁷¹ Viz příloha č. 4.

⁷² Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze z ledna 1935.

⁷³ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze ze dne 4. února 1935.

od Jana a Josefy Švédových za celkovou částku 1750 korun.⁷⁴ Tento postup ukazuje na určitou opatrnost ze strany Jednoty a na její bezmeznou důvěru k Janu Švédovi, že koupí nebude blokovat. Ve čtvrtém ustanovení protokolu ze schůze, konané dne 4. února 1935 je určeno, že pozemek bude vždy patřit do majetku štítecké fary a tím pádem se stane i majetkem římskokatolické církve. Cituji „*to usneseno jednohlasně by při kupní smlouvě kaple v Crhově bylo vtěleno do pozemkové knihy právo užívání pouze pro účely římskokatolické církve, jakož i Jednoty spolku sv. Cyrila a Metoděje v Crhově.*“ Toto usnesení odsouhlasilo a stvrdilo svými podpisy celkem osm členů Jednoty.

Dne 20. února 1935 psal Okresní úřad v Zábřeze Obecní radě v Crhově,⁷⁵ že obdržel od okresního školského výboru oznámení, ve kterém byla informace o stavbě kaple v Crhově, která se má provést dle úřadu na nevhodném místě, a již se k ní konají stavební přípravy, i když nebylo ještě uděleno stavební povolení. Toto povolení mohl vydat pouze zábřežský okresní úřad v roli stavebního úřadu. Příslušný stavitel, v tomto případě Emil Wunsch, na to měl být upozorněn. Úřad prozatím začátek stavby zakázal. A obecní rada, které byl tento dopis adresován, měla dohlédnout především na dodržení předpisů a podat na úřad zprávu, v jakém stadiu se stavební přípravy nacházejí. Stavbu kaple se však zvrátit nepodařilo.

Hned následujícího dne, tedy 21. února 1935, schválil Zemský úřad v Brně Jednotu sv. Cyrila a Metoděje se sídlem v Crhově.⁷⁶ Podle protokolu s pořadovým číslem 1 se dne 31. března 1935 konala ustavující valná hromada „Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově,“ jejímž programem bylo především čtení stanov,⁷⁷ schválených brněnským zemským úřadem.

⁷⁴ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 1, sign.: 1f – Crhov kaple: Kupní smlouva na pozemek Jana a Josefy Švédových sepsaná dodatečně dne 27. března 1938 a uzavřená mezi Jednotou sv. Cyrila a Metoděje a Janem a Josefou Švédovými. Viz příloha č. 3.

⁷⁵ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Přípis Okresního úřadu v Zábřehu ze dne 20. února 1935 č. j. 3500/V-11 obecní radě v Crhově, informující o příchodu oznámení od školského výboru.

⁷⁶ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Přípis Zemského úřadu v Brně ze dne 21. února 1935. č. j. 6394/V-13 proponentům spolku Jednota sv. Cyrilla a Metoděje v Crhově, schvalující Jednotu sv. Cyrila a Metoděje v Crhově. Viz příloha č. 4.

⁷⁷ Viz příloha č. 5.

Tyto stanovy jsou pětistránkovým textem, který obsahuje celkem šestnáct paragrafů. Jedná se o text psaný na psacím stroji a okolkovaný Zemským úřadem v Brně. Kromě Zemského úřadu v Brně je schválila také arcibiskupská konzistoř v Olomouci, a to pod číslem jednacím 9177 dne 12. července 1935. Po srovnání stanov z roku 1935 a 1911 je možné konstatovat, že stanovy z roku 1935 jsou z větší míry věrnou kopií těch z roku 1911. Až na jeden rozdíl. Ve stanovách z roku 1911 se na první straně v paragrafu 3 říká, že se členem může stát každý katolík, ale členové do 21 let a ženy se nesmí zúčastnit voleb ve valných hromadách, ani spolkové činnosti. Oproti tomu mladší stanovy z roku 1935 v tomto třetím paragrafu říkají, že ač se členem může stát každý katolík, tak členové do 18 let se nesmí účastnit ani voleb ve valné hromadě, ani spolkové správy. Jsou zde tedy dva patrné rozdíly, první, týkající se věkové hranice a druhý, který se týká hlasovacího práva žen. V nových stanovách již o zákazu hlasování žen není ani zmínka. Zatímco první posun souvisí se změnou věku, při níž byla v Československé republice dosahována plnoletost (z 21 let byla posunuta na 18 let), druhý posun je možno spojit se zavedením hlasovacího práva žen, které začalo v samostatném Československu platit od 29. února 1920, kdy byla přijata Ústavní listina Československé republiky.

V obou stanovách (1911 i 1935) je pak ještě zajímavý paragraf číslo 5. Ten ustanovuje protektora, dosazeného bez volby. Vždy je jím šilperský farář. V roce 1911 jím byl zmíněný Jan Abendroth, a v tak důležitých letech 1935/1936 jím byl Josef Prokeš.⁷⁸ Předposlední paragraf s číslem 15 pak v obou stanovách jasně říká, že pokud by byl spolek rozpuštěn, celé jeho jmění se musí odevzdat příslušnému farnímu úřadu do správy. Ve své podstatě se tedy jedná o další zakotvení čtvrtého ustanovení kupní smlouvy, uzavřené dodatečně v roce 1938 mezi Jednotou a Janem Švédou. Mladší stanovy z roku 1935 pak podepsali zástupci Jednoty -

⁷⁸ Josef (lat. Joseph) Prokeš se narodil v roce 1871 v Moravském Frýdlantu. Na kněze byl vysvěcen roku 1893. V době jeho působení v šilperské farnosti žilo v Crhově celkem 446 katolíků, 9 protestantů, ale žádný Žid. Blíže Catalogus venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis anno reparatae Salutis 1931. Olomucii 1931, s. 121 – 122.

jmenovitě Jan Koubek, František Šula, Jan Švéda, Antonín Švestka a Petr König, tedy tzv. Zařizující výbor.

Následující protokol ze schůze výboru dne 7. dubna 1935,⁷⁹ s pořadovým číslem 2, popisuje průběh schůze, na které se domlouvaly především konkrétní stavební záležitosti, jako například obstarání kamene, vápna, či krytiny. Dne 15. dubna 1935 zažádala Jednota sv. Cyrila a Metoděje v Crhově o povolení stavby kaple v obci Okresní úřad v Zábřehu.⁸⁰

Důležitým pramenem je i „Výpis hmot stavebních pro stavbu kaple v Crhově,⁸¹ kterou sepsal již 15. dubna 1935 stavitel Emil Wunsch. O dva dny později, 17. dubna 1935, psal E. Wunsch Předsednictvu Jednoty znovu a k dopisu přiložil potřebné stavební plány, v nichž mj. vyznačil velikost kaple i presbytáře, ten měl mít rozměry 5m x 3,5m.⁸² K těmto plánům a dopisu přiložil Wunsch ještě také tyto instrukce: *„Plány jsou na venkovní straně tužkou popsány, kam který máte odevzdat, a prosím byste je nezměnili. 2 plány kolkované každý 3 Kč kolkem, žádost kolkovanou 5 Kč kolkem a prohlášení pana Švédy kolkované 1 Kč kolkem podáte na okresní úřad v Zábřehu. Ovšem musíte oba plány a žádost opatřiti Vaší štamplikou a podpisy pánů, kteří jednotu na veřejnost zastupují podepsané, jako předešlé podáte obecnímu úřadu v Crhově. 1 plán nekolkovaný zašlete ku konsistoři. 1 plán jest pro políra.“* Velice významnou přílohou tohoto dopisu byl i návrh stavební smlouvy, který se však bohužel do současnosti nedochoval

⁷⁹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 2 ze dne 7. dubna 1935.

⁸⁰ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Žádost Jednoty sv. Cyrila a Metoděje ze dne 15. dubna 1935 č. j. 9317 – V/11 Okresnímu úřadu v Zábřehu, o povolení stavby kaple.

⁸¹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Výpis hmot stavebních pro stavbu kaple v Crhově ze dne 15. dubna 1935 od stavitele Emila Wunsche.

⁸² Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Výpis hmot stavebních pro stavbu kaple v Crhově ze dne 15. dubna 1935 od stavitele kaple Emila Wunsche.

Z dubna 1935 pocházejí také návrhy rozpočtů „Výpis práce zámečnické“ od Jana Hökla ze Zábřehu, v celkové částce 3049 korun a „Výpis práce betonářské“ od Karla Boka z Ráječku, v celkové částce 645 korun a 70 haléřů.⁸³

Jako zajímavá i důležitá se jeví schůze výboru ze dne 23. dubna 1935,⁸⁴ kdy podle protokolu, jenž o ní pojednával, byla schválena celková výměra 10m x 7m chrámové lodi. Je z něj také patrné, že místní lesní správa darovala na stavbu crhovské kaple určitý obnos a Jednota se vyslovila pro sepsání poděkování. Zároveň však arcibiskupské statky v Kroměříži zamítly žádost Jednoty o přiděl dřeva. Jako řešení viděly „*podati opětnou žádost, snad až se poměry zlepší.*“ Své rozhodnutí hájily nastalou nelehkou hospodářskou situací.⁸⁵ Na této schůzi byl za konečného stavitele opravdu zvolen zábřežský stavitel Emil Wunsch, avšak mělo to jednu podmínku – musel Jednotě slevit z celkové částky 600 korun za vyhotovení plánů a rozpočtů.

Po těchto prvotních nezdarech následovala schůze výboru, podle čtvrtého protokolu proběhla dne 8. května 1935.⁸⁶ Nejdůležitějším ustanovením bylo, aby se stavba kaple předala staviteli Emilu Wunschovi. Dále byla dojednána osobní schůzka dvou členů výboru, Josefa Valenty a Františka Šuly, s Emilem Wunschem, kvůli slevě z účtů a plánů. Jednota se rozhodla požádat ho o slevu ve výši 400 korun. Dne 15. května psal opět Okresní úřad

⁸³ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Návrhy rozpočtů na řemeslnické práce od Jana Hökla ze Zábřehu a Karla Boka z Ráječku z dubna 1935.

⁸⁴ Tamtéž. Protokol ze schůze č. 5 ze dne 23. května 1935.

⁸⁵ Ústřední ředitelství arcibiskupských statků v Kroměříži píše dne 13. dubna 1935 Spolku sv. Cyrila a Metoděje v Crhově u Šilperka, a to na základě jeho žádosti z 26. března, která byla určena arcibiskupu. Žádost byla zamítnuta z důvodu tohoto: „*V nynější těžké hospodářské krisi nelze přispět žádným darem, protože po pozemkové reformě výnosy zbylých statků stěžejí stačí k úhradě mnoha břemen a povinností.*“ Podepsán Arcibiskupský generální ředitel. Viz příloha č. 6. Materiály v soukromém držení, nezpracováno. Přípis Ústředního ředitelství arcibiskupských statků v Kroměříži, č. j. 4259 ze dne 13. dubna 1935 spolku Jednota sv. Cyrila a Metoděje v Crhově u Šilperka, oznamující zamítnutí žádosti na přiděl dřeva.

⁸⁶ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 4 ze dne 8. května 1935.

v Zábřehu Jednotě,⁸⁷ a na základě její žádosti o povolení stavby kaple v Crhově z 15. dubna, ustanovil komisionální jednání na 25. května téhož roku 1935 na samotném místě stavby.⁸⁸

O průběhu komisionálního jednání podává zajímavé informace plán, vyhotovený stavitelem Emilem Wünschem v dubnu roku 1935 v Zábřehu. Exemplář uchovávaný ve fondu Farního úřadu Štítý má totiž nejen kolek a podpisy všech zúčastněných, ale jsou v něm zakresleny i změny, které si přál Státní památkový úřad zastoupený technickým radou Josefem Matelou.⁸⁹ Plán kromě celkové situace zahrnuje pět půdorysů (základů kaple, jejího přízemí, krovu lodi a presbytáře, věže a krovu věže), dále dva nárysy fasády (průčelí od školy a boční pohled od silnice) a konečně také tři řezy (lodí, presbytářem a podélný řez). Z těchto plánů je na první pohled jasné, že se architekt přidržel původního půdorysu kostela z roku 1888. Je zde obdélná loď, pravoúhle zakončený presbytář, věž vtažená do průčelí kostela. Nový architekt změnil zakončení střech presbytáře a lodi (místo střechy valbové plánoval polovalbu) a na přání Jednoty zkrátil loď (přibližně z 13 plánovaných metrů na 10). Stejně tak byl zkrácen i dřevěný kůr a schodiště na něj dostalo kruhový, nikoliv eliptický půdorys. Zatímco v průčelí kostela zůstal jen jediný vchod opatřený mírně přečnávající stříškou, počet oken v lodi i zůstal stejný, okna sama byla plánována jako obdélná s půlkruhovým záklenkem. V presbytáři za oltářem v ose kaple přibylo okno, které nakonec realizováno nebylo na základě výhrad olomoucké konsistoře.⁹⁰

Naopak výhrady Státního památkového úřadu na jednání 25. května 1935 byly směřovány proti ozdobným římsám pod okny lodi i věže, proti trojici kulatých oken ve štítu, ponecháno bylo jen prostřední, kvůli dobrému odvětrání střechy lodi. Ze stejného důvodu

⁸⁷ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Přípis Okresního úřadu v Zábřeze č. j. 9317 – V/11 ze dne 15. května 1935 Jednotě sv. Cyrila a Metoděje do rukou předsedy p. Jana Švédy v Crhově, určující komisionální jednání stran povolení ke stavbě kaple.

⁸⁸ Přítomni měli být jednak zástupci Jednoty jako investora, státní úřadů (včetně Státního památkového úřadu), obce i farnosti. Nechyběl ani stavbyvedoucí celého projektu pan Kunnert z Rovenska.

⁸⁹ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple: Plán na stavbu kaple pro Jednotu sv. Cyrila a Metoděje v Crhově

⁹⁰ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple: Přípis konzistoře, v němž se zamítá okno za oltářem.

bylo rozhodnuto o odlišném zakončení střechy lodi na druhé straně polovalba byla nahrazena úplným štítem, v jehož vrcholu bylo prolomeno další kulaté okno. Patrně nejvýraznějším zásahem do plánů bylo zvýšení a rozšíření špičaté střechy věže v průčelí.

Protokol, datovaný ke dni 23. května 1935, kdy proběhla již pátá schůze výboru Jednoty, obsahoval hned několik důležitých usnesení, jako například rozhodnutí ve věci dovozu kamene a dřeva od Petra Königa v ceně 20 korun za 1m². Ale nejdůležitější je datum 27. května 1935. Tento den byl stanoven jako termín, kdy se má započít se stavbou kaple. Stavbyvedoucím se stal Kunnert, určilo se pět členů Jednoty⁹¹ jako dozor při samotné stavbě a Emilu Wünschovi se předala stavba kaple. A také byla v tento den poslána žádost o povolení slavnosti svěcení základního kamene Okresnímu úřadu v Zábřehu.

Ani stavba samotná se neobešla bez četných problémů a komplikací. Ty se týkaly především samotných dělníků, kteří byli na stavbě zaměstnání. Pracovali často tzv. „na černo“, jak to uvádí ve svém dopisu ze dne 30. května 1935⁹² i samotný stavitel Wunsch. Dopis je opět adresován předsednictvu Jednoty. Stavitel v něm upozorňuje Jednotu sv. Cyrila a Metoděje na to, že jsou na stavbě zaměstnání také dělníci, kteří u něj nejsou pojištěni. Což bylo nezákonné a Emil Wunsch odmítá brát zodpovědnost za nepojištěné zaměstnance. Nařizuje zde také stavbyvedoucímu, tedy Kunnertovi, aby na stavbě tyto pracovníky netrpěl. Pokud by Jednota neuvedla vše do pořádku, musel by tuto skutečnost architekt nahlásit dozorčím úřadům. Je to svědectví, že po předání staveniště 8. května, komisionálním jednání 25. května a zahájení prací 27. května se práce rozběhly a hned na počátku bylo třeba řešit i některé velmi praktické věci.

⁹¹ Členy dozorčího pětičlenného výboru byli: Maxim Šula, Josef Pospíšil, Antonín Švestka, Josef Šula a František Joklík. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 5 ze dne 23. května 1935.

⁹² Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Dopis od stavitele kaple Emila Wünsche ze dne 30. května 1935 Předsednictvu Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově upozorňující na nepojištěné dělníky.

V pořadí šestá schůze výboru Jednoty, taktéž ze dne 30. května 1935⁹³ řešila záležitosti týkající se přípravy slavnosti „Kladení základního kamene“, která byla stanovena na 2. červen téhož roku.

5.2.3 Slavnost svěcení základního kamene

O tom, jak probíhalo ve 30. letech svěcení základního kamene kaple v malé horské vesnici, podávají ucelený přehled dochované pramenné materiály.⁹⁴

Časově nejstarší je dopis, datovaný ke dni 2. června 1935,⁹⁵ kdy Okresní úřad v Zábřehu dodatečně povoluje Jednotě sv. Cyrila a Metoděje (zastoupené předsedou Janem Švédou) uspořádat dne 2. června slavnost kladení základního kamene pro stavbu kaple, která bude doprovázena veřejným průvodem a zahradní kondicí. Povolení se udělilo na základě žádosti, kterou Jednota adresovala úřadu dne 27. května 1935.⁹⁶ Toto datum souvisí se dnem započetí stavby kaple. Zdá se, že kromě zahájení prací vyřídili členové výboru i základní administrativu a poslali žádosti.

Pořadatelé museli osobně ručit za klidný průběh slavnosti a za dodržení veřejného klidu a pořádku. Zajímavostí byl dodatek tohoto povolení, říkající, že jsou pořadatelé povinni zaplatit daň z obratu z vybraného vstupného a dále 10% přepychovou daň z cukrovinek, případně v bufetu prodaných.

Z 3. června pochází další dopis, adresovaný předsedovi Jednoty, jehož autorem byl opět Okresní úřad v Zábřehu.⁹⁷ Na žádost z téhož dne se dodatečně udělilo povolení „*k střelbě hmoždírů dne 2. června v Crhově při svěcení základního kamene ke stavbě kaple za*

⁹³ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 6 ze dne 30. května 1935.

⁹⁴ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 7 ze dne 9. června 1935.

⁹⁵ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. [...] 8/76. III/7. ze dne 2. června 1935 pro Jednotu sv. Cyrila a Metoděje v Crhově, dodatečně povolující uspořádání slavnosti svěcení základního kamene kaple.

⁹⁶ Tamtéž.

⁹⁷ Tamtéž. Přípis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. 10516/1-III/7 ze dne 3. června 1935 Předsedovi Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově o povolení ke střelbě z hmoždírů.

„dodržení bezpečnostních opatření.“ Za dodržení bezpečnosti byli pořadatelé osobně zodpovědní. Příště mělo být o povolení zažádáno včas.

Pravděpodobně z konce května nebo ze začátku června 1935 pocházejí dva slavnostní proslovy, určené k proslovení při svěcení základního kamene kaple. Jak uvádí uvítací proslov, účastnilo se této slavnosti mnoho lidí: *„Velevázení přítomní, jako předseda přípravného výboru pro stavbu kaple v Crhově byl jsem pověřen úkolem, uvítati účastníky této slavnosti. Činím tak s pocitem opravdové radosti, vida Vás, velectění, v tak hojném počtu zde shromážděny – Vítám zvláště našeho světitele veledůstojného kanovníka a děkana Šilperského (v té době jím byl Josef Prokeš – pozn. autorky), vítám našeho slavnostního kazatele, ctihodného pana faráře Odrážku z Jakubovic, vítám ostatní důstojné pány z okolních farností, vítám našeho příznivce a dobrodince naši kaple pana Františka Joklíka ze Lhotě, našeho dobrého rodáka, vítám orelské jednoty z okolí, Vítám Vás, mužové a ženy, otcové a matky a tebe milá mládeži a Vás všechny, kteří jste přišli, abyste na naši radosti účast brali – vítám Vás co nejsrdečněji!“⁹⁸ Ze slavnosti se ale omluvil vrchní berní tajemník v Zábřehu, který napsal dne 31. května 1935 Jednotě: *„Děkuji za Vaše laskavé pozvání na slavnost kladení základního kamene pro stavbu kaple v Crhově, kterou konáte v neděli dne 2. června. Zúčastnil bych se velmi rád Vaší slavnosti, jsem ale v ten den dopoledne na slavnosti otevření české školy v Hradečné a odpoledne na slavnosti na Bradle, kde jsem svou účast již dříve přislíbil. Račte proto mou účast na Vaší významné slavnosti laskavě omluviti.“⁹⁹**

Předseda Jednoty Jan Švéda, který byl zároveň i starostou obce, měl na starosti sepsání slavnostního proslovu, citující přítomné osoby světitele a slavnostního kazatele. Antonín

⁹⁸ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Slavnostní uvítací proslov předsedy Jednoty sv. Cyrila a Metoděje u příležitosti svěcení základního kamene kaple dne 2. června 1935. Druhý z proslovů je výrazně stručnější a bohužel neznáme jeho autora, jehož jméno či funkci nebylo možné odvodit ani z kontextu proslovu.

⁹⁹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Omluvenka vrchního berního tajemníka v Zábřehu Františka Reichla za neúčast na slavnosti svěcení základního kamene kaple ze dne 31. května 1935.

Švestka, místostarosta, crhovský rodák a člen Jednoty byl pověřen dekorováním základního kamene.

Dalším pramenem, k této události dochovaným, je protokol číslo sedm, který vypisuje průběh schůze Jednoty ze dne 9. června 1935¹⁰⁰ (tedy přesně týden po slavnosti). Nejdůležitějším poznatkem je zde uvedený čistý zisk ze slavnosti, který činil na dané poměry, neuvěřitelných 2622 korun a 60 haléřů.

5.2.4 Další průběh stavby

Téhož dne 9. června 1935 kromě finančního uzavření slavnosti při pokládání základního kamene se řešily i další záležitosti související s dalším pokračování stavby, například bylo domluveno, že na pokrytí střechy bude využito výhradně eternitu z Královédvorské továrny.

Průběh stavby samotné kaple se pravděpodobně nejlépe odráží v protokolech ze schůzí, jež se přímo k této části, o níž práce pojednává, dochovaly celkem čtyři, od pořadového čísla osm až po číslo jedenáct. Dalším důležitým pramenem je pak především tzv. „Výpis hmot stavebních pro stavbu kaple v Crhově,“ kterou sepsal již 15. dubna 1935 stavitel Emil Wunsch. O dva dny později, 17. dubna 1935, psal E. Wunsch Předsednictvu Jednoty znovu a k dopisu přiložil potřebné stavební plány, v nichž mj. vyznačil velikost kaple i presbytáře, ten měl mít rozměry 5m x 3,5m.¹⁰¹ K těmto plánům a dopisu přiložil Wunsch ještě také instrukce, jak je potřeba jednotlivé plány a žádost o povolení ke stavbě okolkovat.¹⁰² Všechny tyto materiály byly následně podány na Okresní úřad v Zábřehu, kde je úředníci

¹⁰⁰ Tamtéž. Protokol ze schůze č. 7 ze dne 9. června 1935.

¹⁰¹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Dopis od stavitele kaple Emila Wunsche ze dne 17. dubna 1935 určeny Předsednictvu Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově, s přiloženými stavebními plány.

¹⁰² Dva kolkované plány stály, podle těchto pramenů každý 3 koruny, kolkovaná žádost pak 5 korun a prohlášení Jana Švédy 1 korunu. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Dopis od stavitele kaple Emila Wunsche ze dne 17. dubna 1935 určeny Předsednictvu Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově, s přiloženými stavebními plány.

označili tzv. stampilkou (tj. razítkem) a připojili i podpisy zástupců úřadu. Závěrem zaslal Emil Wunsch také návrh stavební smlouvy.¹⁰³

Přibližně o dva týdny později, tj. 16. června, se konala další schůze výboru.¹⁰⁴ I na ní byly projednávány záležitosti, týkající se probíhající stavby, především zástupci Jednoty hovořili a určili to, kdo bude provádět pokrývačskou práci – ta byla svěřena do rukou pokrývači Lakomému ze Šilperka, s tou podmínkou, že až do konce roku 1935 budou platby za práci bezúročné. Zároveň byla i práce klempířská svěřena Bartošovi, rovněž ze Štítů, jehož odměna za veškerou vykonanou práci byla stanovena na 540 korun s pětiletou zárukou.

Poté následovala další schůze výboru Jednoty, a to dne 30. června 1935, na níž se plán stavby změnil dle nařízení památkové úřadu,¹⁰⁵ která se vrátila ke změnám, které do plánů byly zaneseny zástupcem Státního památkového úřadu.¹⁰⁶

Je pozoruhodné, že následující schůze, podle protokolu¹⁰⁷ již desátá, se konala až 5. září téhož roku, tedy se členové Jednoty více jak dva měsíce nesešli. Bylo to pravděpodobně tím, že se jednalo o dobu letních měsíců, kdy na vesnici každoročně probíhaly žně a sklizně, kdy již rolníci měli jiné povinnosti. Během měsíce července byla pouze schválena stavba kaple v Crhově, arcibiskupskou konzistoří,¹⁰⁸ a v tomto měsíci pak byla toutéž institucí schválena i doložka, kdy se jednalo o schválení obnovených stanov Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v Crhově u Šilperka.¹⁰⁹ Na oné zářijové sešlosti bylo ustanoveno, aby se nepotřebný

¹⁰³ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Plány a dopis od stavitele Emila Wunsche ze dne 17. dubna 1935, obsahující podle obsahu také návrh stavební smlouvy, který se však nedochoval.

¹⁰⁴ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 8 ze dne 16. června 1935.

¹⁰⁵ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 9 ze dne 30. června 1935.

¹⁰⁶ Není zde jasné, zda existoval nějaký konkrétní přípis od Státního památkového úřadu (který se nedochoval) anebo zda zástupcové Jednoty s měsíčním zpožděním probírali změny navržené při komisionálním jednání 25. května 1935.

¹⁰⁷ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 10 ze dne 5. září 1935.

¹⁰⁸ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Přípis arcibiskupské konzistoře, č. j. 8808 z července 1935 pro Jednotu sv. Cyrila a Metoděje v Crhově o schválení stavby kaple.

¹⁰⁹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Přípis arcibiskupské konzistoře, č. j. 9177 z července 1935 pro Jednotu sv. Cyrila a Metoděje v Crhově o schválení obnovených stanov Jednoty.

stavební materiál přebral a případně prodal.¹¹⁰ Odložení návrhu je svědectvím o tom, že Jednota měla těžké finanční problémy, o čemž svědčí také dále zmiňovaná půjčka. Poslední dochovaný protokol, s číslem 11¹¹¹ a s datem 31. prosince 1935, pojednává o sjednání výpůjčky ve výši 8000 korun z cotkytelské záložny,¹¹² za níž se měli svými podpisy zaručit čtyři členové výboru, avšak podle dohody bude dluh váznout na celém výboru až do úplného zaplacení.

Další schůze Jednoty se konala dne 2. února 1936, na níž byli členové pozváni oběžníkem ze dne 24. ledna 1936.¹¹³ Ten pojednává o konání roční valné hromady spolku Jednota sv. Cyrila a Metoděje v Crhově na rychtě Františka Joklíka, č. p. 1. Jako nejdůležitější se jeví pokladniční zpráva, která se však nedochovala.

V dalším oběžníku, ze dne 3. dubna 1936,¹¹⁴ zvoucí na schůzi konanou o dva dny později, tj. 5. dubna 1936, se uvádí, že se budou projednávat další stavební práce.

Schůze výboru konaná dne 3. května 1936, na níž zval oběžník ze stejného dne,¹¹⁵ rozhodla o dalších stavebních pracích. Oběžník ze dne 24. května 1936, zvoucí na schůzi konanou o dva dny později, tedy 26. května 1936, uvádí, že se budou především řešit objednávky dalšího materiálu a zadání dalších řemeslných prací.

Jako velice důležitý bych pak viděla dopis s datem 4. května 1936, ve kterém opět píše Okresní úřad v Zábřehu Jednotě sv. Cyrila a Metoděje,¹¹⁶ konkrétně byl určen do rukou předsedy Jana Švédy a povoluje se v něm stavba místní kaple. O její kolaudaci mělo být následně zažádáno.¹¹⁷ Na 29. července 1936 pak připadla další schůze výboru, při níž se

¹¹⁰ Dochovala se také nabídka na pojištění od Národní pojišťovny, která se ale prozatím odložila.

¹¹¹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Protokol ze schůze č. 11 ze dne 31. prosince 1935.

¹¹² Cotkytle je obcí, která s Crhovem přímo sousedí. Je od něj vzdálena cca 5 Km.

¹¹³ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Oběžník ze dne 24. ledna 1936.

¹¹⁴ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Oběžník ze dne 3. dubna 1936.

¹¹⁵ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Oběžník ze dne 3. května 1936.

¹¹⁶ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. 15.472/2-V/11/1935 ze dne 4. května 1936 Jednotě sv. Cyrila a Metoděje, do rukou předsedy Jana Švédy, povolující stavbu crhovské kaple.

¹¹⁷ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.

stanovilo datum svěcení nové kaple na 23. srpna tohoto roku. Dne 2. srpna se následně konala schůze představenstva Jednoty, kdy se domluvily konkrétní podrobnosti této slavnosti a také její průběh.¹¹⁸

5.2.5 Slavnost svěcení kaple kanovníkem Knappem

O průběhu této slavnosti vcelku podrobně informuje úřední dopis datovaný ke dni 20. srpna 1936, jehož odesílatelem byl opět Okresní úřad v Zábřeze, který píše Jednotě sv. Cyrila a Metoděje¹¹⁹ a na základě její žádosti ze dne 19. srpna povoluje uspořádat onoho 23. srpna 1936 v Crhově veřejný průvod a zahradní slavnost s určeným programem. Jeden ze slavnostních proslovů byl svěřen také Josefu Švestkovi, rodáku z Crhova.¹²⁰ Pořadatelé museli opět ručit za klidný průběh slavnosti, jakož i za dodržení veřejného klidu a pořádku. I nyní bylo jejich povinností (stejně jako při svěcení základního kamene) zaplatit daň z obratu z vybraného vstupného a také 10% přepychovou daň z cukrovinek, případně prodaných v bufetu.¹²¹ Z této slavnosti se mimo jiné dochovala také dobová fotografie nově vysvěcené kaple sv. Cyrila a Metoděje v Crhově.¹²²

Z pramenů, které se k této příležitosti dochovaly, pak stojí za pozornost ještě proslov, jehož autorem byl, podle kontextu, předseda Jednoty – Jan Švéda. „*Velevážení přítomní! Je tomu něco přes rok co jsem Vás s tohoto místa vítal, jako účastníky slavnostního svěcení základního kamene této stavby, která dnes hotova zde stojí a svým lahodným zevnějškem oku pozorovatele lahodí! Vítám Vás s pocitem opravdové radosti, vida Vás, Velectění v tak hojném počtu. Vítám zvláště našeho světitele, veledůstojného pana kanovníka Knappa, našeho dřívějšího pana faráře a hlavního zbudovatele našeho hřbitova. Vítám našeho veledůstojného*

¹¹⁸ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.

¹¹⁹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Dopis Okresního úřadu v Zábřeze, č. j. 8/252-III/19 ze dne 20. srpna 1936 Jednotě sv. Cyrila a Metoděje v Crhově, povolující uspořádat slavnost svěcení kaple.

¹²⁰ Tamtéž.

¹²¹ Viz příloha č. 9.

¹²² Viz příloha č. 10.

*pana kanovníka p. Brokše, vítám našeho slavnostního kazatele veledůstojného pana dr. Koláře ze Zábřeha, vítám ostatní důstojné pány z okolních farností, vítám orelské jednoty z okolí, vítám Vás mužové a ženy, otcové a matky, a tebe milá mládeži, a Vás všechny, kteří jste přišli, aby jste na naší radosti účast brali – vítám Vás co nejsrdečněji!*¹²³ Proslov se do dnešní doby dochoval ve dvou vyhotoveních.

Týden po svěcení kaple (30. srpna 1936) se následně konala schůze výboru Jednoty, na níž došlo k vyúčtování slavnosti svěcení. Celkový soupis příjmů činil 2 533 korun a 80 haléřů, zatímco soupis výdajů se ustálil na částce 2 638 korun a 70 haléřů.¹²⁴

5.2.6 Kolaudace

Jak vypovídá další z mnoha úředních dopisů ze zábřežského okresního úřadu, hned druhý den po svěcení kaple, tj. 24. srpna 1936 o půl čtvrté odpoledne se konala její samotná kolaudace, čili komisionální jednání. Povinností Jednoty bylo vyslat zplnomocněného zástupce a také stavbyvedoucího.¹²⁵

Povolení sloužit v Crhově mše bylo uděleno dne 21. října 1936 a to od olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana. Mše mohly být slouženy na svátky sv. Cyrila a Metoděje a Krista krále s kázáním, ale také v jiné dny, pokud tomu byl přítomen kněz.¹²⁶ Podle posledního oběžníku, který se k této problematice dochoval, se dne 6. prosince 1936 konala důležitá schůze výboru, kvůli projednání svátečních (tj. vánočních) bohoslužeb a jiných.

¹²³ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Slavnostní uvítací proslov předsedy Jednoty sv. Cyrila a Metoděje u příležitosti svěcení kaple ze dne 23. srpna 1936.

¹²⁴ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Oběžníky pro rok 1936.

¹²⁵ Viz příloha č. 11.

¹²⁶ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 8, sign.: V c – Povolení od olomouckého arcibiskupa Leopolda Prečana ze dne 21. října 1936, č. j. 723/36 sloužit v Crhově mše.

5.3 Financování stavby kaple

5.3.1 Celkové náklady

Pro získání určitého přehledu o finanční situaci v letech 1935 až 1936/1937, bylo využito několika dochovaných pramenných materiálů.¹²⁷

Pokladní kniha-1935 až 1937			
Časové rozmezí:	Počet položek:	Příjmy:	Výdaje:
20. února 1935 – 14. března 1937	555	54 962 Kč 43 h	54 663 Kč 10 h

Složenky – 1935 až 1937		
Časové rozmezí:	Počet složenek:	Příjmy:
4. listopadu 1935 – 14. března 1937	41	701Kč 50 h

Výpisy z účtu č. 4.009,66 – 1935 až 1936			
Časové rozmezí:	Počet výpisů:	Počáteční stav:	Konečný stav:
31. října 1935 – 31. března 1936	37	1 452 Kč	2 014 Kč 50 h

Celkové výdaje byly spojeny především se stavebními a řemeslnými pracemi a objednávkami materiálů. Ty byly provedeny za celkovou částku 8007 Kč a 90 h.¹²⁸

5.3.2 Příspěvky členů Jednoty, půjčky a dary

Částky na složenkách poskytl především církevní instituce a hodnostáři, ale stejně tak i soukromé osoby z blízkého okolí i ze vzdálenějších krajů. Z církevních hodnostářů a institucí to byli: František Kubíček – farář v Klášterci, Jan Mlčoch – duchovní správce v Uherském Hradišti, František Kunčar – katecheta v Hlučíně, Lev Pospíšil – katecheta ve Valašském Meziříčí, Filip Pospíšil – arcikněz v Příboře, monsignore Alois Demel – prelát

¹²⁷ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Pokladní kniha 1935 – 1937, složenky 1935 – 1936, výpisy z účtů 1935 – 1936, výpisy řemeslných prací 1935 – 1936.

¹²⁸ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Výpis práce zámečnické pro stavbu kaple v Crhově ze dne 25. dubna 1935. Výpis práce betonářské pro stavbu kaple v Crhově ze dne 26. dubna 1935. Výpis práce klempířské pro stavbu kaple v Crhově ze dne 16. června 1935. Výpis práce betonářské ze dne 5. července 1936.

v Olomouci, Farní úřad ve Slavičíně Mladoticích, Alois Doubravský – farář v Kněždubu, František Derka – farář v Hlučíně, Josef Tymel – katecheta v Opavě, Albrecht Trčka – farář v Rychnově na Moravě a Svaz katolických žen a dívek – odbočka v Třinci.¹²⁹

Z širokého výčtu soukromých osob, které také přispěly určitou finanční částkou, je možné zmínit například: výměnici Josefu Tomáškovou ze Svébohova, obchodníka J. Rýznara ze Zborova, výměnkáře Jana Franka z Postřelмова, soudního podúředníka Martina Hofírka z Kunštátu, lesního hajného Františka Hrudečka z Čeručína, generála Bedřicha Homolu z Turčianského Sv. Martina, vdovu Annu Čechovou z Postřelмова nebo rolníka Františka Primese z Chromče.¹³⁰

K roku 1935 se však váže ještě jedna zásadní informace, kterou je nutné zmínit. Jak jsem již nastínila, získávala Jednota peníze snad všemi legálními způsoby, které bylo možné využít. Jedním z nich byla i tzv. „Prosba šlechtným srdcím,“¹³¹ vytištěná v jazyce českém i německém. Jednalo se ve své podstatě o určitý typ propagačního letáku, v němž zástupci Jednoty prosí úpěnlivě všechny dobré křesťany, aby přispěli jakoukoliv částkou, kterou mohou či jsou ochotni darovat. V textu této „prosby“ je jasně patrný odkaz na snahy doktora Stojana o vybudování crhovské kaple. *„Crhov, chudobná, horská obec na Šilpersku, prosí Tě dnes o trochu pozornosti: O co usiloval zvěčnělý arcibiskup Dr. A. C. Stojan /kdysi kaplan v Šilperku/, postaviti totiž v Crhově školu a kapli, uskutečňuje se teprve dnes. Škola byla postavena dávno, na kapli dochází nyní – po 50 letech. Co naši předkové slíbili, to my chceme splniti. Na výspě, ohrožené národnostně i nábožensky, v horském Crhově, kde je mnoho kamene, ale málo chleba, staví se již kaple, která bude zasvěcena apoštolům slovanským, svatým Cyrilu a Metodějovi. Doufáme, že tito svatí apoštolové nám vzbudí dobrodince, kteří nám pomohou toto dílo dobudovat. Mezi tyto dobrodince rádi bychom zařadili i Tebe, jemuž*

¹²⁹ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Složenky 1935 – 1936.

¹³⁰ Tamtéž.

¹³¹ Viz příloha č. 7.

*se tato prosba dostala do rukou.*¹³² A právě tato prosba měla pravděpodobně největší vliv a podíl na tom, že Jednota obdržela tolik složenek s různě velkými částkami.

Několikrát jsem zmiňovala členské příspěvky, které museli či chtěli členové cyrilometodějské Jednoty v Crhově platit. Podle listiny dobrovolných členských příspěvků bylo dne 9. února 1936 přijato 256 korun a 95 haléřů od 109 dárců. Sběrací listina na stavbu kaple v Crhově (ze dne 20. července 1936) hovoří o tom, že v červnu a září tohoto roku bylo přijato celkem 248 korun a 60 haléřů.¹³³

Celkovou finanční situaci za roky 1935 až 1936/1937 je tedy možné, na základě získaných informací z různých typů pramenů, hodnotit jako dobrou. Příjmy přesáhly výdaje, což byl pravděpodobně jeden z důvodů, díky kterým bylo možné rozestavěnou kapli dokončit.

5.4 Epilog v letech 1937 - 1938

V chronologickém sledu na prvním místě stojí dopis od Antonína Holubce, strojního a stavebního zámečnicka v Zábřehu, ze dne 2. ledna 1937, ve kterém nabízí železná ramena na svíčky, která by se dozajista do nové kaple hodila. Cenu jednoho z nich stanovil Holubec na 22 korun a 50 haléřů.¹³⁴

Svědectví o učiněném svěcení křížové cesty v crhovské kapli podal Josef Zatloukal, vikář kapucínského kláštera v Olomouci, a to dne 14. února a na základě souhlasu arcibiskupského úřadu dodaného dne 11. února 1937.¹³⁵ Protokol, vypovídající o proběhnuvší schůzi výboru crhovské Jednoty, se nezachoval ani jeden. Jediným svědectvím o určité, stále

¹³² Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Prosba šlechtným srdcím z roku 1935.

¹³³ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Listina dobrovolných členských příspěvků z roku 1936; Sběrací listina na stavbu kaple v Crhově ze dne 20. července 1936.

¹³⁴ Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Dopis od Antonína Holubce, strojního a stavebního zámečnicka v Zábřehu, ze dne 2. ledna 1937, ve kterém nabízí železná ramena na svíčky Jednotě sv. Cyrila a Metoděje.

¹³⁵ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Stíty, kart.: 8, sign.: V c - Svědectví o učiněném svěcení křížové cesty v crhovské kapli od Josefa Zatloukala, vikáře kapucínského kláštera v Olomouci, ze dne 14. února a na základě souhlasu arcibiskupského úřadu dodaného dne 11. února 1937, pod číslem jednacím 2441.

ještě trvajících, činnosti Jednoty, je oběžník z 5. dubna roku 1938,¹³⁶ který zval všechny členy na schůzi, při níž se měli volit noví funkcionáři. Je pravděpodobné, že mohly být zvoleny nové osoby, které by v bohubíbě činnosti rozvoje náboženského života v obci pokračovaly, avšak domnívám se, že vzhledem k době a roku, ze které se nám dochovaly poslední útržkovité informace, již nebylo možné jejich potenciálu příliš využít. Psal se rok 1938, který se do československých dějin zapsal jako rok, kdy byly potlačeny principy demokracie a svobody českého státu.

6. Závěr

Ačkoliv není kaple významná ani v rámci okresu, natož státu, i přesto byla a dodnes je pro samotné obyvatele malé horské vesnice symbolem urputné snahy a touhy jejich předků po církevní stavbě, kterou by zbudovali téměř doslova vlastníma rukama. Příběh kaple je zajímavým odrazem velkých dějin a myšlenek, které hýbaly v té době našimi zeměmi – resonance cyrilometodějské tradice, národní uvědomění (snaha o emancipaci od jazykově německé štítecké farnosti).

Zároveň je pozoruhodné, že hnutí usilující o stavbu kaple začalo původně jako aktivita celé obce, zaštitěné starostou. Již v roce 1896 však arcibiskup Theodor Kohn radí místním, aby založili spolek pro stavbu kaple, který se po více jak patnácti letech váhání stal skutečností díky pomoci Antonína Cyrila Stojana. Další aktivity jsou spojeny s obnovením Jednoty ve 30. letech 20. století, která garantuje a organizuje stavbu kaple ve své režii. Pro náboženskou situaci první republiky je tento posun v osobě organizátora – od obecního zastupitelstva k církevnímu spolku – charakteristický, ovšem neméně příznačné je i to, že

¹³⁶Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno. Oběžník z 5. dubna 1938.

v katolickém Crhově stál v čele obou – samosprávy i Jednoty sv. Cyrila a Metoděje – jediný člověk, Jan Švéda.

Příběh crhovské kaple je svědectvím, jak nepříznivé politické a hospodářské okolnosti regionálního i zemského významu různě brzdily více než padesátileté úsilí o vystavení kaple (požár kostela ve Štíttech, první světová válka, hospodářská krize) a zároveň jak osobní nasazení některých dokázalo strhnout ostatní a znovu aktualizovat myšlenku na stavbu kaple. Mohly to být osobnosti, jejichž jméno známe i v celostátním měřítku (Antonín Cyril Stojan), nebo výrazné osoby místní komunity (Jan Švéda). Je také důkazem toho, že právě veliká lidská touha, snaha a víra obyčejných rolníků dokázala i v takové pohnuté, vrtkavé a nehostinné době, kterou bezesporu 30. léta 20. století byla, překonat mnohé nástrahy a úskalí, počínaje určitou mírou nepřejčnosti okolních úřadů a konče velkými starostmi o zajištění dostatečného množství tolik potřebných financí. A to v době vleklé hospodářské krize, která podobným záměrům spíše bránila. Jak dokazuje také vizitace z roku 1946, která poukazuje na oblibu křtů v Crhově,¹³⁷ měla crhovská kaple místo v životě místních obyvatel, nebyla jen dominantou obce, ale živým prostorem. I ony drobné finanční příspěvky od lidí, kteří toho sami moc neměli, jsou důkazem lidského pochopení a neutuchající víry. Víry v sebe, tradici církve, budoucnost a Boha.

¹³⁷ Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štíty, kart.: 8, sign.: V c – Vizitace z roku 1946 poukazující na oblibu křtů v crhovské kapli.

Anotace:

Jméno a příjmení autora: Kateřina Švédová

Název katedry a fakulty: Katedra historie, filozofická fakulta

Název diplomové práce:

Vedoucí diplomové práce: Mgr. Jana Oppeltová, Ph.D.

Počet znaků: 96 136

Počet příloh: 12

Počet titulů použité literatury: 10

Klíčová slova: kaple, spolek, Crhov, Šilperk, Štítý, Antonín Cyril Stojan, arcibiskup, Jednota sv. Cyrila a Metoděje, stavba, 80. léta 19. století, rok 1911, 30. léta 20. Století, vesnice

Charakteristika diplomové práce: Bakalářská diplomová práce zachycuje historii postupného vzniku Jednoty sv. Cyrila a Metoděje v obci Crhov a s ní spojenou stavbu kaple sv. Cyrila a Metoděje v Crhově. To vše v období od 80. let 19. století do konce 30. let 20. století. Práce se zaměřuje na jednotlivá a nejdůležitější časová období a na události v nich proběhnuvšími. Práce také podává ucelený přehled o životě a díle Antonína Cyrila Stojana, s nímž je spojen rozvoj a znovuzkříšení cyrilometodějské tradice na Moravě a stejně tak zakládání stejnojmenných spolků a jednot na daném území.

Seznam použitých pramenů a literatury:

Prameny:

1) Zemský archiv Opava – Státní okresní archiv Šumperk

-fond: Farní úřad Štítý (1691 – 1973)

→ Kniha 67 – Roční účet z let 1886 - 1897

→ Kniha 70 – Roční účet z roku 1918

→ Kniha 90 – Pokladní deník z roku 1891

→ Kniha 91 – Pokladní deník z roku 1893

→ Kniha 92 – Pokladní deník z let 1894 - 1898

→ Kniha 93 – Pokladní deník z let 1899 - 1912

→ Karton 1, sign. I f – Crhov kaple - zvonička v Crhově z roku 1744,

Nákres na stavbu kaple z roku 1888, Povolení na založení Jednoty sv.

Cyrilla a Methoda z roku 1911, Stanovy Jednoty sv. Cyrilla a Methoda

z roku 1911, Kupní smlouva na pozemek Jana a Josefy Švédových

z roku 1938

→ Karton 1, sign. I d – Věnovací list kříže Joklíkova v Crhově –

Věnovací listina z roku 1908

→ Karton 8, sign. V c – Stanovy obnovené Jednoty sv. Cyrila a

Metoděje v Crhově z roku 1935, Schválení stanov obnovené Jednoty

sv. Cyrila a Metoděje v Crhově z roku 1935

-fond: Archiv obce Crhov (1823 – 1945)

→ Inv. č. 2a - Kronika obce Crhova z let 1887 až 1968

2) Zemský archiv Opava; pobočka Olomouc

-fond: Arcibiskupská konzistoř Olomouc (1452 – 1950)

→ Karton 4805, sign. G3 – Crhov (farnost Šilperk) – Stavby, přestavby
a opravy filiálních kostelů a kaplí

-fond: Arcibiskupství Olomouc (1144 – 1980)

→ Karton 1210, sign. V17 – Děkanství Štítý

3) Římskokatolická farnost Štítý

- Pamětní kniha farnosti z let 1690 až 2005

4) Soukromý archiv – pozůstalost Jana Švédy (včetně materiálů Jednoty sv. Cyrila a Metoděje)

- Protokoly ze schůzí z roku 1931, 1935

- Stavební plány z roku 1935

- Oběžníky schůzí z roku 1936

- Slavnostní proslovy z let 1935, 1936

- Rozpočty na stavbu kaple z let 1935 až 1936

- Měsíční výpisy z účtu z let 1935 až 1936

- Pokladní kniha z let 1935 až 1937

- Složenky z let 1935 až 1936

- Úřední korespondence z let 1935 až 1938

5) Catalogus venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis

- Catalogus venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis anno reparatae Salutis 1887.
Olomucii 1887.

- Catalogus venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis anno reparatae Salutis 1898.
Olomucii 1898.

- Catalogus venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis anno reparatae Salutis 1910. Olomucii 1910.

- Catalogus venerabilis cleri archidioeceseos Olomucensis anno reparatae Salutis 1931. Olomucii 1931.

Literatura:

1. BŘEZINA, Jan: *Zábřežsko v období feudalismu do roku 1848*. Ostrava 1963.
2. FEDERÁLNÍ STATISTICKÝ ÚŘAD: *Retrospektivní lexikon obcí Československé socialistické republiky 1850 – 1970. Počet obyvatelů a domů podle obcí a částí obcí podle správního členění k 1. lednu 1972. Abecední přehled obcí a částí obcí v letech 1850 – 1970*. Praha 1978.
3. LIBOSVAR, Zdeněk: *Arcibiskup Stojan: život a dílo*. Brno 1995.
4. MAREK, Pavel – HANUŠ, Jiří: *Osobnost v církvi a politice: čeští a slovenští křesťané ve 20. století*. Brno 2006.
5. MELZER, M. – SCHULZ, J.: *Vlastivěda šumperského okresu*. Šumperk 1993.
6. NĚMEC, Jaroslav: *A. C. Stojan a jeho dílo*. Olomouc 2007.
7. NEŠPOR, Zdeněk: *Náboženství na prahu nové doby: česká lidová zbožnost 18. a 19. století*. Ústí nad Labem 2006.
8. OLŠR, Josef: *Služebník Boží Antonín Cyril Stojan, olomoucký arcibiskup*. Řím 1966.
9. POSPÍŠIL, Zdeněk: *Sluha Boží Antonín Cyril Stojan: k 70. výročí jeho smrti*. Olomouc 1993.
10. RAMEŠ, Václav: *Slovník pro historiky a návštěvníky archivů*. Praha 2005.

Seznam příloh:

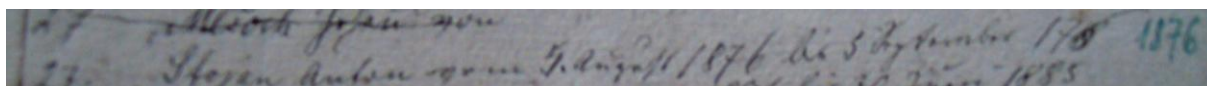
1. Záznam o působení Antonína Cyrila Stojana ve štítecké farnosti. Římskokatolická farnost Štítý, Pamětní kniha farnosti z let 1690 – 2005.
2. Žádost crhovských obyvatel o zvonici z roku 1744, s. 1. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple.
3. Žádost crhovských obyvatel o zvonici z roku 1744, s. 2. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple.
4. Fotografie stavebního plánu z roku 1888. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple.
5. Stanovy Jednoty sv. Cyrilla a Methoda z roku 1911 – titulní strana. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: I f – Crhov kaple.
6. První dochovaný protokol z roku 1935. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.
7. Stanovy Jednoty sv. Cyrilla a Metoděje z roku 1935 – titulní strana. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 8, sign.: V c.
8. Přípis Ústředního ředitelství arcibiskupských statků v Kroměříži, č. j. 4259 ze dne 13. dubna 1935 – zamítnutí žádosti o přiděl dřeva. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.
9. Prosba šlechtným srdcím z roku 1935. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.
10. Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. [...] 8/76. III/7. ze dne 2. června 1935 – dodatečné povolení k uspořádání slavnosti svěcení základního kamene kaple
11. Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. 8/252 – III/19 ze dne 20. srpna 1936 – povolení k uspořádání slavnosti svěcení kaple. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.

12. Dobová fotografie kaple v den jejího svěcení 23. srpna 1936. Dostupné na WWW:
<http://crhov.blog.cz/galerie/historie#28953835>
13. Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. 19.008/XI – 4 ze dne 21. srpna 1936 – informace o kolaudaci, konané dne 24. srpna 1936. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.

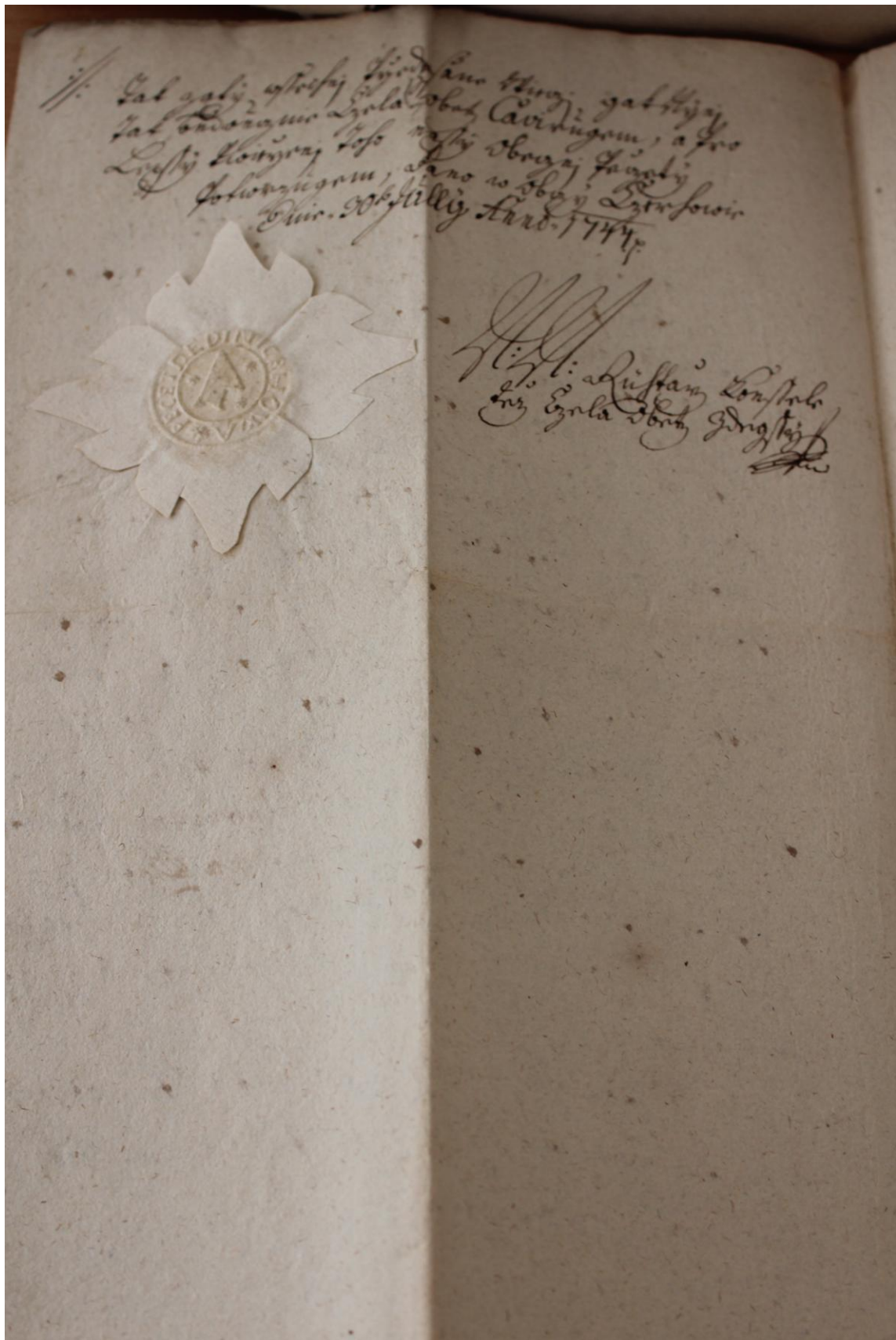
Resumé:

Bachelor thesis captures the history of the consecutive rise of Unity St. Cyril and Methodius in the village Crhov and also construction chapel St. Cyril and Methodius at the same place. It's all in the period since the 80's 19th century to the end of the 30's 20th century. The work focuses on the individual and the most important time periods and events. Also provides general overview of the life and work of Antonín Cyril Stojan with whom the development and rebuilding of the cyril - methodius tradition in Moravia is associated, as well as the establishment of associations and individuals on standing territory.

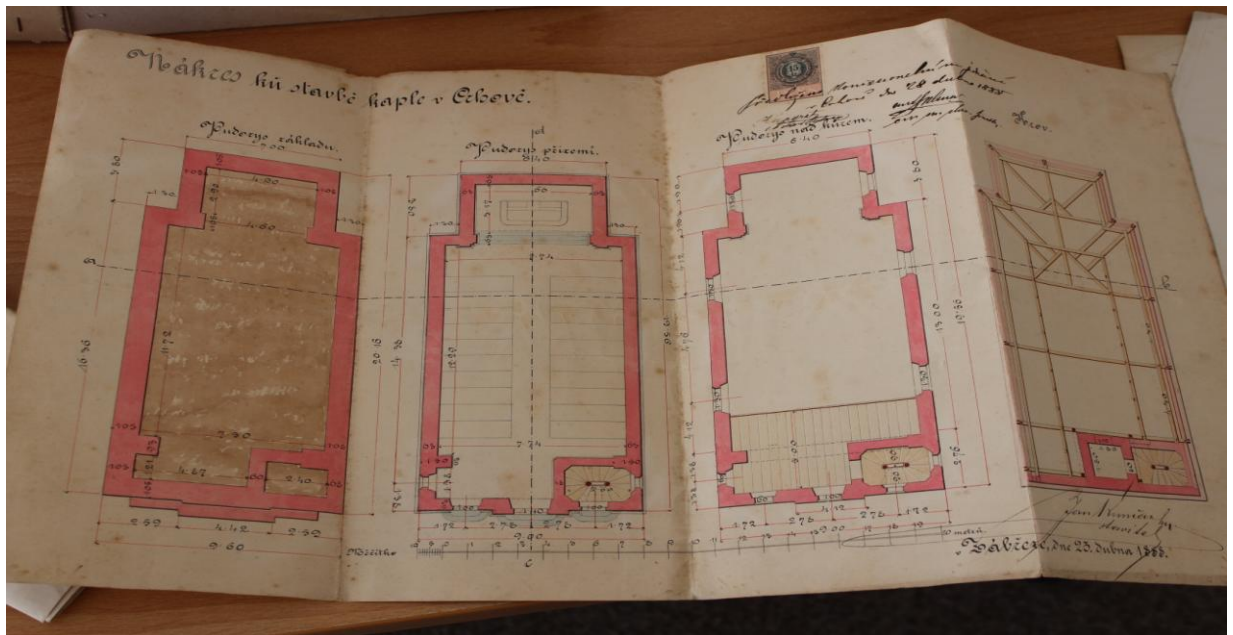
Přílohy:



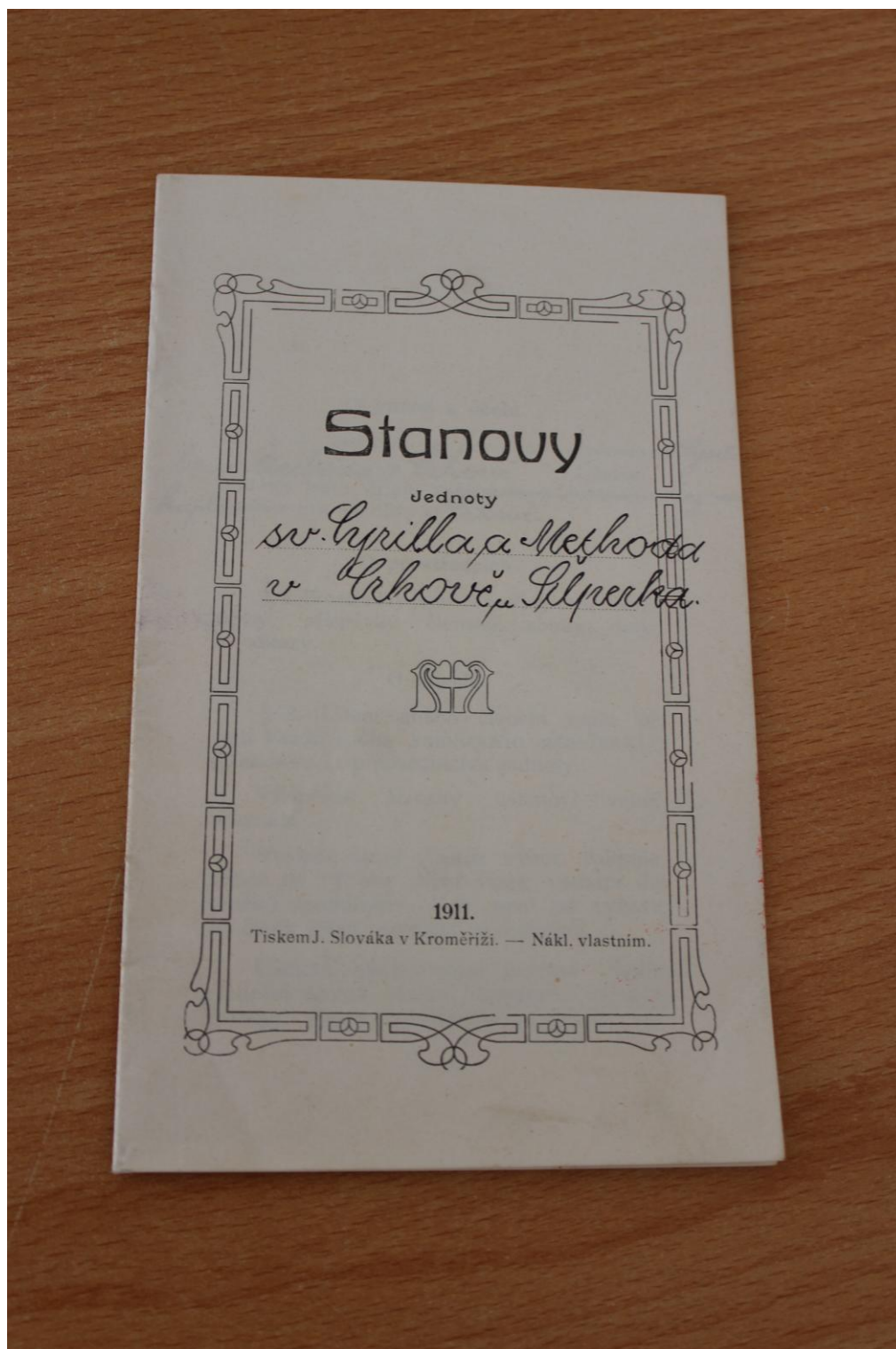
Obrázek 1: Záznam o působení Antonína Cyrila Stojana ve štítecké farnosti. Římskokatolická farnost Štíty. Pamětní kniha z let 1690 – 2005.



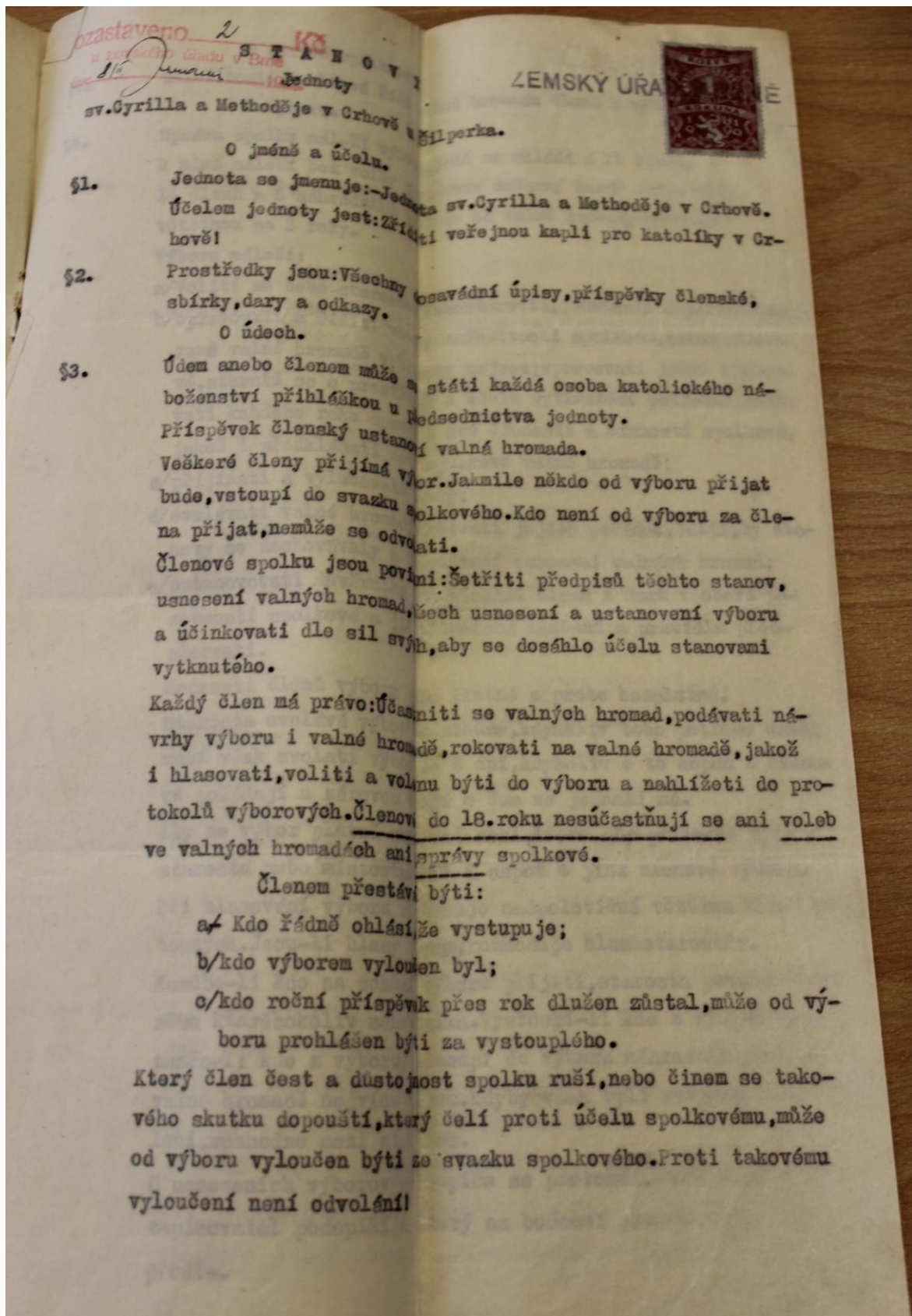
Obrázek 2 – 3: Žádost crhovských obyvatel o zvonici z roku 1744, s. 1 – 2. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 1, sign.: 1f – Crhov kaple.



Obrázek 4: Fotografie stavebního plánu z roku 1888. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.: 1, sign.: 1f – Crhov kaple.



Obrázek 4: Stanovy Jednoty sv. Cyrilla a Methoda z roku 1911 – titulní strana. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart. 1, sign.: 1f – Crhov kaple.



Obrázek 6: Stanovy Jednoty sv. Cyrila a Metoděje z roku 1935 – titulní strana. Státní okresní archiv Šumperk, fond: Farní úřad Štítý, kart.8, sign.: 5c

ÚSTŘEDNÍ  ŘEDITELSTVÍ
ARCIBISKUPSKÝCH STATKŮ V KROMĚŘÍŽI (MORAVA).

TELEFON: KROMĚŘÍŽ ČÍS. 5

Čís. 4259 ú. ř.
Při odpovědi budíž toto číslo uvedeno.

V Kroměříži dne 13 .IV.1935.

Předmět:

P.T.

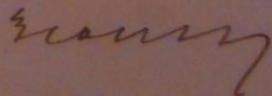
Spolek sv. Cyrila a Metoděje

v C r h o v ě . u Š i l p e r k a .

Ve vyřízení Vaši žádosti ze dne 26.m.m. řízené Jeho arcibiskupské Milostí dovoluujeme si Vám sdělit, že nelze Jeho arcibiskupské Milostí v nynější těžké hospodářské krisi nějakým darem přispěti, neboť po pozemkové reformě výnosy zbylých statků stěží stačí k úhradě velmi četných břemen a povinností.

Snad až se poměry zlepší, Jeho arcibiskupská Milost nějakou podporu udělí.

Arch. generální ředitel:



Obrázek 7: Přípis Ústředního ředitelství arcibiskupských statků v Kroměříži, č. j. 4259 ze dne 13. dubna 1935 – zamítnutí žádosti o přiděl dřeva. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.

Prosba šlechtným srdcím.

C r h o v, chudobná, horská obec na Šilpersku, prosí Tě dnes o trochu pozornosti: O co usiloval svěcený arcibiskup Dr. A. C. Stojan/kdysi kaplan v Šilperku/, postaviti totiž v Grhově školu a kapli, uskutečňuje se cele teprve dnes. Škola byla postavena dávno, na kapli dochází nyní - po 50 letech. Co naši předkové slíbili, to my chceme splniti.

Na výspě, ohrožené národnostně i nábožensky, v horském C r h o v ě, kde je mnoho kamene ale málo chleba, staví se již kaple, která bude zasvěcena apoštolům slovenským, svatým Cyrilu a Metodějovi. Doufáme, že tyto svatí apoštolé nám vzbudí dobrodince, kteří nám pomohou toto dílo dobudovat. Mesi tyto dobrodince rádi bychom zapadili i Tebe. Jemní se tato prosba dostala do rukou. Prosíme snažně: Neoskládej bez přečtení a bez pomoci. Pomoz chudobným horalům, kteří chrání svoji řeč i víru cyrilometodějskou, pomoz sebe menším dárcem. Víme, že do-ba je těžká, snad ale darovati 5 - 10 Kč Ti neuškodí a nám prospěje. Kdo ani tolik by nemohl, dej aspoň 2 Kč na úhradu režie, komu ani to by možné nebylo, pošli dobrotivě a št. Pořeknal-li Ti Bůh více, dej více, podle slov Písma sv.: MÁŠ-li mnoho, dávej mnoho, máš-li málo, i s mála rád uděluj. Za každý dárek budeme vděčni a slibujeme dáti to, co jedině máme: modlitbu za všechny dobrodince nyní i v nové kapli. Upřímné Pán Bůh zaplat posíláme již předem. Větší dary na přání budou svléště kvitovány. Použij laskavě přiloženého vplatního lístku.

..Dědičtí otcův, sachovej nám, Pane.."

V Grhově L.P. 1935.

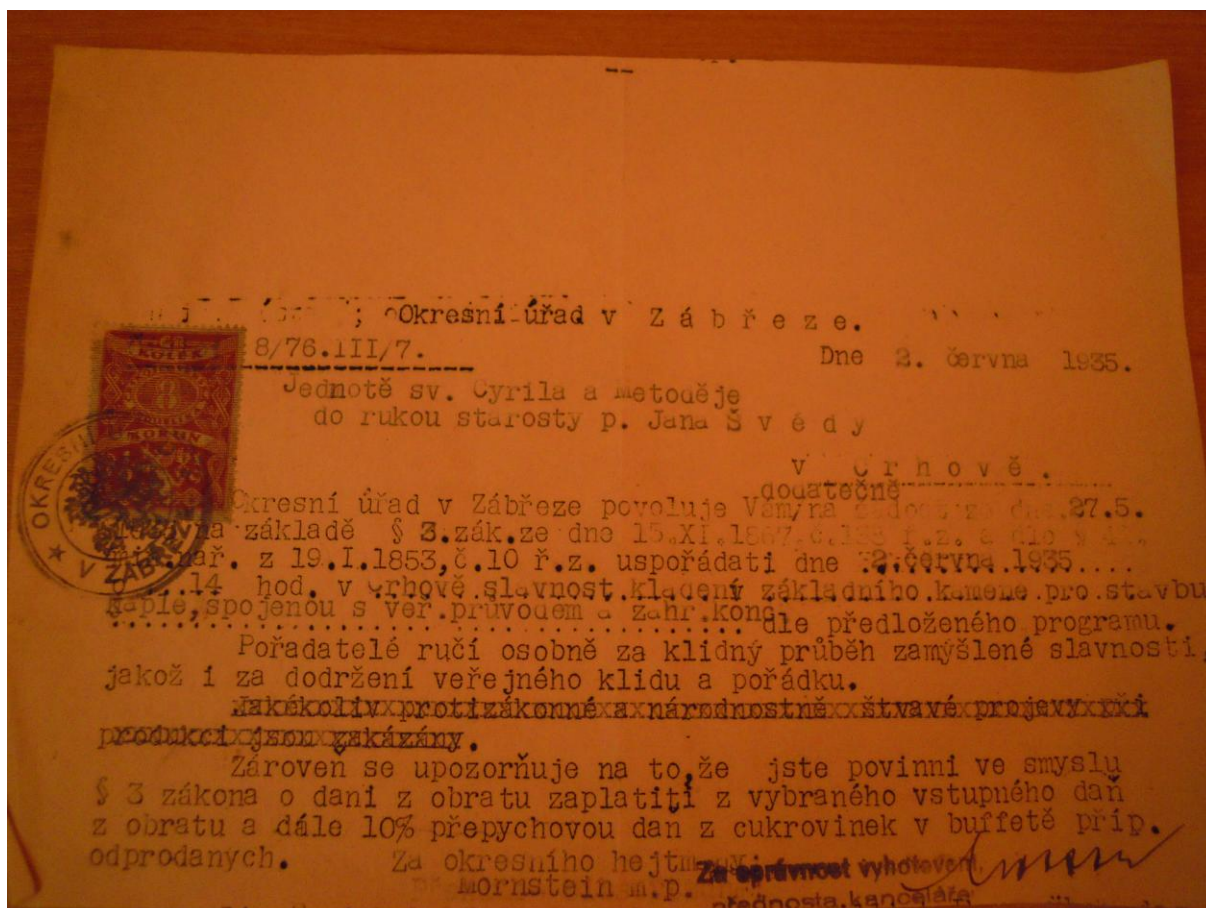
Za Jednotu sv. Cyrila a Metoděje:

předseda, pokladník, jednatel.

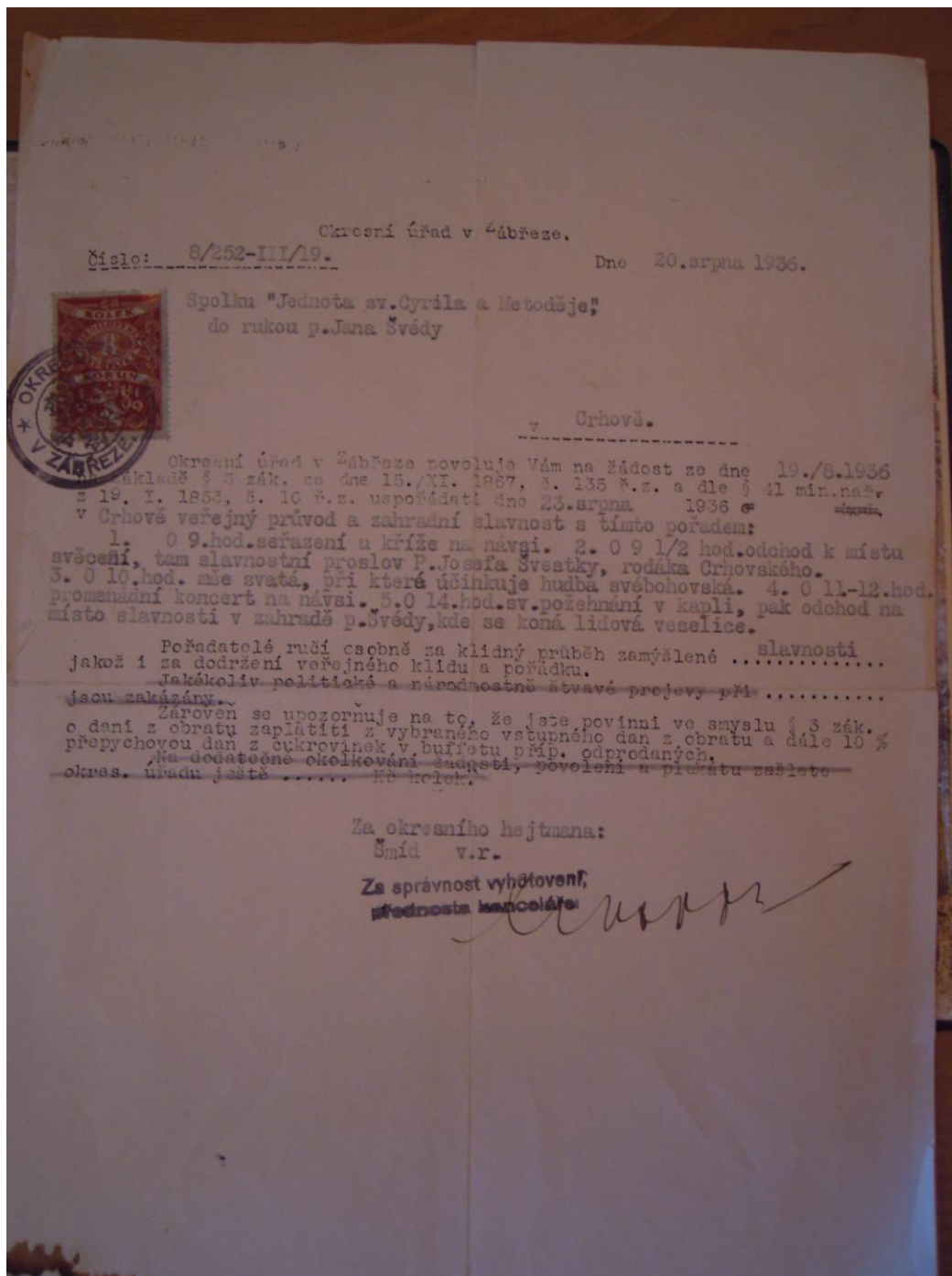
potvrzuje farní a děkanství úřad v Šilperku.

děkan, S. J. J. J. J. J.

Obrázek 8: Prosba šlechtným srdcím z roku 1935. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.



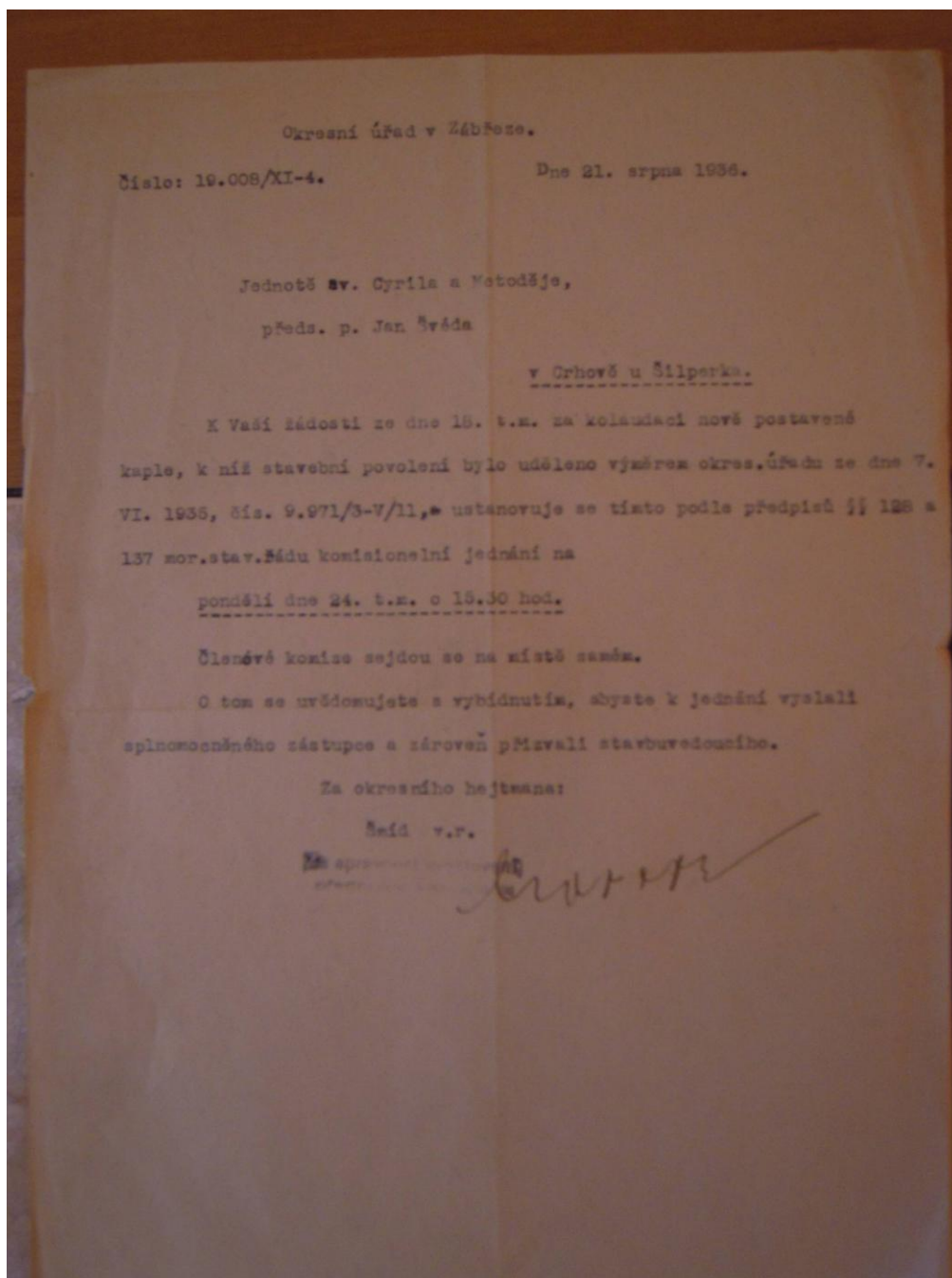
Obrázek 9: Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. [...] 8/76. III/7. ze dne 2. června 1935 – dodatečné povolení k uspořádání slavnosti svčení základního kamene kaple. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.



Obrázek 10: Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. 8/252 – III/19 ze dne 20. srpna 1936 – povolení k uspořádání slavnosti svěcení kaple. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.



Obrázek 11: Dobová fotografie kaple v den jejího svěcení 23. srpna 1936. Dostupné na WWW: <http://crhov.blog.cz/galerie/historie#28953835>



Obrázek 12: Dopis Okresního úřadu v Zábřehu, č. j. 19.008/XI – 4 ze dne 21. srpna 1936 – informace o kolaudaci, konané dne 24. srpna 1936. Materiály v soukromém držení autorky, nezpracováno.